

გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი

Grigol Robakidze University

ხელნაწერის უფლებით

With the right of manuscript

ლუკა ბარამიძე

Luka Baramidze

კაფვასეული სასამართლო როგორც
მართლმსაჯულების სისტემის შეფასების სტანდარტი
სამართლიანი სასამართლოს უფლების კონტექსტში

Kafkaesque court as a standard of evaluation of the justice
system in the context of the right to a fair trial

საგანმანათლებლო პროგრამა: სამართალი

Educational programme: Law

დისერტაცია წარდგენილია სამართლის დოქტორის
აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

Thesis is presented for obtaining of the PhD Degree

in Law

რეზიუმე

Abstract

თბილისი

Tbilisi

2025

გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი
ხელნაწერის უფლებით
ლუკა ბარამიძე

კაფეასეული სასამართლო როგორც
მართლმსაჯულების სისტემის შეფასების
სტანდარტი სამართლიანი სასამართლოს უფლების
კონტექსტში

საგანმანათლებლო პროგრამა: სამართალი
დისერტაცია წარდგენილია სამართლის
დოქტორის

აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად
რეზიუმე
თბილისი

2025

გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი

მეცნიერ-ხელმძღვანელი:

დიმიტრი გეგენავა,

სამართლის დოქტორი,

პროფესორი

დისერტაციის გაცნობა შესაძლებელია
გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის
ბიბლიოთეკაში. თბილისი, ირინა ენუქიძის №3
(აღმაშენებლის ხეივანი მე-13 კმ)

სარჩევი

შესავალი.....	2
სამეცნიერო ლიტერატურის მიმოხილვა, პვლევის თეორიული და	
პრაქტიკული კონტექსტი	7
პვლევის შედეგი	19
განსჯა, მეცნიერული სიახლე	23
დასკვნა	28

შესავალი

თემის აქტუალობა: ბოლო პერიოდში, „კაფვასეულის“ გამოყენება მსოფლიოს სასამართლო პრაქტიკაში არცთუ იშვითი მოვლენა გახდა. ამ თვალსაზრით ყურადღებას იპყრობს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო - სტრასბურგის სასამართლო, რომელიც გარკვეულ შემთხვევებში, „კაფვასეულს“, იყენებს ადამიანის უფლებების შესახებ, ევროპულ კონვენციის განმარტების დროს.

მრავალმხრივია ტერმინ „კაფვასეულის“ გამოყენების არეალი ამერიკული სასამართლოების პრაქტიკაში - მოსამართლის განსხვავებული აზრის არსებობისას „კაფვასეულს“ იყენებდნ საკუთრივ სამართლებრივი დამოწმებისთვის; ხშირად, „კაფვასეული“ იხმარება უფრო მაღალი ინსტანციის სასამართლოების მიერ დაბალი ინსტანციის სასამართლოებში მიღებული გადაწყვეტილებების მიმართ; „კაფვასეულს“ არამარტო იმოწმებენ, არამედ იყენებენ ახალი სამართლებრივი პრინციპების კონსტრუირებისთვის; „კაფვასეულს“ მიზნობრივად მიმართავენ სამართლის ამერიკელი ანალიტიკოსები და კომენტარის ავტორები, როგორც ფედერალურ, ისე შტატების დონეზე განხილული საქმეების მიმართ, რასაც დიდი მნიშვნელობა აქვს კანონის ბუნების გააზრებისა და სამართლებრივ პრაქტიკაში მისი ადეკვატურად გამოყენების თვალსაზრისით; ხშირია „კაფვასეულის“ ე.წ. კონტექსტუალური გამოყენება, რაც გულისხმობს, არამარტო ადამიანის უფლებების, არამედ, ზოგადად, უსამართლობასთან დაკავშირებული შემთხვევების განხილვას „კაფვასეულის“ კონტექსტში.

აღნიშნული ტენდენცია „კაფვასეულის“ მართლმსაჯულების შეფასების აღიარების მზარდ ტენდენციაზე მიუთითებს და აჩვენებს, რომ „კაფვასეული“ შეიძლება განხილულ იქნას „ცოცხალი ინსტრუმენტის დოქტრინის“ კონტექსტში - დღევანდელი რეალობის პრიზმაში. ეს იმას ნიშნავს, რომ „კაფვასეული“ სულ უფრო აქტუალურ ხასიათს იძენს

თანამედროვე პირობებში - სასამართლოს გადაწყვეტილებების შეფასება ხდება, არა მხოლოდ სამართლის მშრალი კონცეპტების, არამედ ლიტერატურული წყარო მოკლებულია საფუძველზეც. ცხადია, ლიტერატურული წყარო მოკლებულია სამართლებრივ ძალას, მაგრამ ის თვალსაჩინოდ და სიმბოლურად ასახავს სამართლებრივი ბიუროკრატიის ბუნდოვან და გაურკვეველ პროცედურებს, სწორედ ამიტომ იმოწმებს, ხშირად, „კაფვას“ ამერიკული თუ ადამიანის უფლებათა ეფროპული სასამართლო თავის პრაქტიკაში.

სამართლებრივი სისტემა კაფვას ნაწარმოებებს აღიქვამს, როგორც სასამართლოს მორალურ შეგონებას და არა წესს, რომელიც, თავისი ბუნებით, შემზღვდავი და მკაცრია. განსხვავებული სემანტიკური დატვირთვა აქვს სტანდარტს, რომელიც უზრუნველყოფს ლეგიტიმური შეზღუდვის შუალედურ დონეს. ის განსაზღვრავს გადაწყვეტილებებს, მაგრამ უზრუნველყოფს არჩევანისა თუ დისკრეციის უფრო ფართო ფარგლებს. სტანდარტი ყველაზე „რბილ“ წესზე უფრო ნაკლებად შემზღვდავია. წესი განსაზღვრავს საწყის მდგომარეობას და შედეგებს, ხოლო სტანდარტი - მნიშვნელოვან მოსაზრებებსა და არჩევანის ერთობლიობას. ასეთია, მაგალითად, პატიოსნების კომპონენტი „International Shoe“ ტესტში. ამ ტესტის მიხედვით სასამართლოს მოეთხოვება იმის შემოწმება - სახელმწიფო ხომ არ არღვევს სათანადო სამართლებრივი პროცედურის მუხლს, როცა ის განსაზღვრავს პერსონალურ იურისდიქციას.

სასამართლო პრაქტიკაში „კაფვასეულის“ გამოყენების კვლევამ აჩვენა, რომ „კაფვასეული“ სხვადასხვა ასპექტით ინმარება. განსაკუთრებით ეფექტიანად წარმოჩინდა ის, როგორც სასამართლო სისტემის შეფასების ერთ-ერთი ინსტრუმენტი, რომლის მიზნობრივი გამოყენება ხელს შეუწყობს სამართლიანობის პრინციპების საყოველთაო რეალიზებას და მის შეუქცევადობას. საყურადღებოა, აგრეთვე, სასამართლო პრაქტიკაში „კაფვასეულის“ გამოყენების მზარდი ტენდენცია, რაც „კაფვასეულისადმი“ მოსამართლეთა კორპუსის მაღალ ნდობას და მის ეფექტურობას ადასტურებს, თუმცა ისიც უნდა

აღინიშნოს, რომ ეს პრაქტიკა სტიქიურ ხასიათს ატარებს და მოკლებულია სისტემურობას. სწორედ ამ ფაქტორებმა გამოკვეთეს დისერტაციის საკვლევი კითხვა: შეიძლება თუ არა პრაქტიკაში დაინერგოს „კაფვასეული“, როგორც მართლმსაჯულების სისტემის შეფასების სტანდარტი?

წინამდებარე კვლევა შეიძლება საფუძველი გახდეს „კაფვასეულის ან, ზოგადად, შესაბამისი ლიტერატურული ნაწარმოების სხვა მართლმსაჯულების ასპექტებითაც გამოყენების გამოსაკვლევად, ან უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებების სამართლის პროგრამაში „კაფვასეულის“ სასწავლო კურსის შესტანად, რომელიც მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს მომავალ იურისტებს შორის სამართლიანობისადმი ერთგულების ფორმირებასა და სამართლებრივი აზროვნების განვითარებას.

დისერტაციის პირველ თავში განხილულია „კაფვასეულის“ შინაარსობრივი განზომილება, მისი სამართლებრივი ევოლუცია; ტერმინ „კაფვასეულის“ გამოყენება აშშ ფედერალურ და შტატების სასამართლოებში; „კაფვასეულის“ დამოწმება ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოსა და მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა კონტექსტში; განალიზებულია კაფვასეული სასამართლო; დახასიათებულია სასამართლოს ბუნება და სასამართლო განხილვის არსი; განხილულია იურიდიული ვადის ბუნება და სამართლებრვ დაცვის ბუნება;

მეორე თავში აღწერლია კვლევის მეთოდოლოგია და კვლევის შედეგები.

მესამე თავში გადმოცემულია განსჯა და მეცნიერული სიახლე.

მეოთხე თავი მოიცავს რეკომენდაციებსა და დასკვნას.

ნაშრომის მიზანია:

შესწავლილ იქნეს მართლმსაჯულების სისტემის ეფექტიანობა „კაფვასეულთან“ მიმართებით, გამოვლინდეს ამ სისტემაში „კაფვასეულის“ ფუნქციური ფარგლები, დადგინდეს მართლმსაჯულების სისტემის შეფასების სტანდარტად „კაფვასეულის“ გამოყენების მიზანშეწონილობა, რაც ხელს შეუწყობს მართლმსაჯულების საუკეთესო პრაქტიკის განვითარებას და მეცნიერული კვლევების გაფართოებას მართლმსაჯულების სისტემაში მხატვრული ნაწარმოების პროფესიული უნარების განვითარების სისტემის შემადგენელ კომპონენტად ჩამოსაყალიბებლად.

კვლევის ამოცანები:

- „კაფვასეულის“ სამართლებრივი ევოლუციის რეკონსტრუირება.
- „კაფვასეული“ სასამართლოს ბუნების ანალიზი.
- სასამართლო ბიუროკრატიის თანამედროვე კონცეპტის დიფერენცირება.
- „კაფვასეული“ სასამართლო განხილვის არსის დაზუსტება.
- სამართლებრივი დაცვის ბუნების ანალიზი.
- დანაშაულის აღიარების როგორც მართლმსაჯულების შეფასების ინდიკატორის დიფერენცირება.
- გამამართლებელი განაჩენი, როგორც მართლმსაჯულების შეფასების კრიტერიუმის ანალიზი.

ჰიპოთეზა - სავარაუდოდ, კარგი მართლმსაჯულების ჩამოყალიბების პროცესს ხელს შეუწყობს, „კაფვასეულის“, როგორც მართლმსაჯულების სისტემის შეფასების სტანდარტად აღიარება, რომელსაც პირდაპირ უკავშირდება სამართლიანი სასამართლოს უფლების უზრუნველყოფა.

„კაფკასეულის“ სამართლებრივი ბუნების საფუძველზე შესაძლებელია მართლმსაჯულების ცალკეული ელემენტების დეკონსტრუქცია, მათი ჭეშმარიტად სამართლებრივი საზრისების გამოსააშკარავებლად.

ნაშრომის მეცნიერული სიახლე

ნაშრომის მეცნიერული სიახლედ უნდა ჩაითვალოს:

1. გამოკვლეულია „კაფკასეული“ ფუნქციური თვალსაზრისით - „კაფკასეულის“ ამბივალენტური ბუნება, რომელსაც ის ავლენს. კაფკას წარმოდგენები კანონსა თუ სამართალზე, ბიუროკრატიასა თუ ავტორიტეტზე, რომლებსაც მოიცავს ზედსართავი „კაფკასეული“ არ არის მარტო უცნაური ეფექტის მქონე შეხედულებები ანდა მარტო ღრმა თეოლოგიური თუ ეგზისტენციალური აზრები, არამედ ისინი განასახიერებენ კანონისა და თანამედროვეობის განსაკუთრებულ კონცეპტებს. ეს კონცეპტები მოქმედებს პარადოქსულად. მათი ერთობლიობა არის სწორედ „კაფკასეული“, რომლის საშუალებითაც კაფკას ნაწარმოებები ღრმად გვახედებენ თანამედროვე სამართლის სხვადასხვა, რთულ ასპექტებში.
2. ჩამოყალიბებულია „კაფკასეული“, როგორც მართლმსაჯულების სისტემის შეფასების სტანდარტი, დასაბუთებულია მისი პრაქტიკაში გამოყენების ეფექტიანობა;
3. შემუშავებულია კონცეპტი, რომელიც კაფკასეული ნარატივის, როგორც ფიქციისა და კრიმინალური რეალობის სინთეზი და ამავე რეალობის ანალიზის საფუძველია. ის უფრო მეტია, ვიდრე კანონის ინსტრუმენტული გაგება და საშუალებას გვაძლევს, რომ კანონი გავიგოთ, როგორც გამოცდილების ფორმა.

ნაშრომის პრაქტიკული მნიშვნელობა - უნდა აღინიშნოს, რომ წინამდებარე ნაშრომის პრაქტიკული ღირებულება დაკავშირებულია ტერმინ „კაფკასეულის“ მართლმსაჯულების

შეფასების სტანდარტად გამოყენებასთან მოსამართლეების, ანალიტიკოსებისა და კომენტატორების მიერ, რასაც დიდი მნიშვნელობა აქვს კანონის ბუნების გააზრებისა და სამართლებრივ პრაქტიკაში მისი ადეკვატურად გამოყენების თვალსაზრისით. ყურადსალებია ის, რომ ტერმინი „კაფკასეული“ გასცდა ლიტერატურისა და ლიტერატურათმცოდნეობის სფეროს, მყარად მოიკიდა ფეხი არა მარტო იურიდიულ ლიტერატურაში, არამედ სამართლებრივ პრაქტიკაშიც. სადისერტაციო ნაშრომი შეიძლება გმოყენებულ იქნეს ინტერმედიალურ კურსებში სამართლისა და ლიტერატურის თემებზე.

სამეცნიერო ლიტერატურის მიმოხილვა, კვლევის თეორიული და პრაქტიკული კონტექსტი

ტერმინ „კაფკასეულის“ (Kafkaesque) გააზრებისას ზოგი ავტორი ემყარება ოდენს, რომელმაც კაფკაზე თქვა, რომ ის განასახიერებს ჩვენს ეპოქას როგორც შექსპირი და დანტე თავთავიანთ ეპოქებს განსახიერებდნენ. კაფკა ისე ძალუმად დამკვიდრდა თანამედროვე აზროვნების ძირითად ნაკადში, რომ „კაფკასეულის“ დღეს ჩვეულებრივ იყენებენ ხოლმე გონიერის მიუწვდომელი ბიუროკრატიის აღსანიშნავად და ინდივიდის სასოწარკვეთის გამოსახატავად, რაც მას შიშის ზარდამცემი თუ საზარელი ინსტიტუტების წინაშე ეუფლება. კაფკასეული აბსურდი და საზოგადოდ ტერმინ „კაფკასეულის“ ბუნება სათანადოდ არის აღწერილი კაფკას რომანში „პროცესი“. ასევე კაფკასეული აბსურდი დახატულია კაფკას კიდევ ერთ ნაწარმოებში, „გარდასახვა“, კერძოდ მის პირველივე სტრიქონში: „ერთ დილას, არეული სიზმრის შემდეგ გაღვიძებულმა გრეგორ ზამზამ აღმოაჩინა, რომ საზარელ მწერად გადაქცეულიყო“. შესაძლებელია ცხოვრებაში შეხვდე დიკენსის ან შექსპირის პერსონაჟებს, მაგრამ ვერაფრით შეხვდები კაფკას გმირებს. მეორე მხრივ, ადამიანს შეიძლება ჰქონდეს კაფკასეული გამოცდილება, მაგრამ არავინ არ საუბრობს დიკენსისეულ ანდა შექსპირისეულ გამოცდილებაზე. კაფკას გმირები პარადოქსული

გამოცდილების მქონე საეჭვო და დამახინჯებული რეალობის პერსონაჟები არიან. კაფვასეული ნარატივის მთავარი მახასიათებელი არის ის, რომ ხსნა არ არსებობს! ამ სამყაროში ადამიანს მხოლოდ ბედის უკეთურობებთან კონფლიქტში არსებობა შეუძლია. პერსონაჟები აწყდებიან მატერიალიზებულ ძალაუფლებას; ზოგჯერ მათ უწევთ ცხოვრება უსასრულო სამართლებრივ სინამდვილეში, როგორც „პროცესში“. ხანაც სიკვდილით ისჯებიან, როგორც „დამსჯელ კოლონიაში“. ეს ძალაუფლებები ანადგურებენ ადამიანებს. კაფვას მიხედვით არსებობს მიზანი, მაგრამ არ არსებობს მისკუნ მიმავალი ბილიკი. სამყაროში ბევრი იმედია მაგრამ არა ჩვენთვის, ადამიანებისთვის. კაფვას შემოქმედება ღია ფანჯარაა რეალობის უბედურებებში. კაფვა რალისტია, მაგრამ ის ირჩევს წარმოსახულს, ფიქციურსა და მაგიურს როგორც რეალობიდან თავის დასაღწევ საშუალებას. მისი ლიტერატურული უნივერსუმი ფანტასტიკური ალეგორიაა, მაგრამ მასში რეალობასთან კონვერგენციები აღემატება გამოგონილს, ანუ მასში რეალობა უფრო მეტია ვიდრე გამონაგონი. კაფვა ნიღაბს ხდის რეალობას თავის უტოპიურ ლიტერატურულ უნივერსუმში. ეწევა მის დეკონსტრუქციას, რათა მოახდინოს ამ რეალობის რეკონსტრუქცია. იგი აღწევს რუტინულ ურთიერთობებში და ამხელს მათ იმ აბსურდულობის საშუალებით, რომელიც ადამიანებზე ვეღარ ბატონობს. კაფვასეული აბსურდია სწორედ ის, რაც ფარდას ხდის თანამედროვე ადამიანის ილუზიებს. მკითხველისთვის ენიგმატურია კაფვას შემოქმედება და საინტერესოა იმით, რომ ის ძალიან ჰგავს როგორც მოდერნის ისე პოსტმოდერნის მდგომარეობას.

1991 წლის 29 დეკემბერს „თაიმსში“ გამოქვეყნდა ივანა ედვარდსის სტატია „კაფვასეულის არსი“, რომელიც კარგად გამოხატავს კაფვასეულის ბუნებას, თუ რას ნიშნავს ზედსართავი „კაფვასეული“ და რატომ არის ფრედერიკ რ. კარლი (ფრანც კაფვას კრიტიკული ბიოგრაფიის ავტორი) დარწმუნებული იმაში, რომ ამ სიტყვას არასწორად იყენებენ და ნიშნავს თუ არა ეს იმას, რომ მას ბოროტად იყენებენ? ამ მოვლენას თავისებურად

უკავშირდება ის რეაქცია, რომელიც 2016 წელს ჰანგისთვის „ბუკერის“ ჯილდოს გადაცემამ გამოიწვია. მას ჯილდო მიენიჭა წიგნისთვის „ვეგეტარიანელი“, რომლის მთავარ გმირს სურს, რომ ფესვები გაიდგას და ხედ იქცეს. წიგნის შეფასებისას ინგლისელმა გამომცემელმა გამოიყენა სწორედ ტერმინი „კაფვასეული“, რამაც ლექსიკონებსა და ცნობარებში ამ ტერმინს ძიების ახალი ტალღა ააგორა. თუმცა, იმავდროულად, წამოიჭრა შეკთხვა იმის თაობაზე, ხომ არ იყენებენ ამ ტერმინს ჭარბად (მეორე მხრივ, ეს ფაქტი ამ ტერმინისა და მასში მოაზრებული შინაარსის მნიშვნელობაზე მიუთითებს). ფრედერიკ კარლის თქმით, კაფვა მე-20 საუკუნის ის ლიტერატურული ფიგურაა, რომლის სახელი ყველა სხვა მწერლის სახელზე მეტად დამკვიდრდა ენაში „კაფვასეული“ კი ის მდგომარეობაა, როცა შედიხარ სიურეალურ სამყაროში, სადაც კონტროლის ყველა მექანიზმი რომლითაც თქვენს ქცევებს განსაზღვრავთ ნაწილებად იშლება, სადაც თქვენ ანაზდეულად აღმოჩნდებით იმ ძალის პირისპირ, რომელიც ანადგურებს სამყაროს თქვენეულ აღქმას. „თქვენ არ ნებდებით, ფარ-ხმალს არ ყრით და არ კვდებით. იბრძვით თქვენს ხელთ არსებული ყველა საშუალებით, მაგრამ არანაირი შანსი არ გაგაჩნიათ. ესაა კაფვასეული“. ის არის ზედსართავი სახელი, რომელიც „ჩვენი ეპოქის წარმომადგენელია“. იგი ერთი სიტყვაა, რომელიც ამბობს, თუ ვინ არიან ადამიანები, რას შეიძლება ელოდონ, როგორ მოქმედებს სამყარო და ყოველივე ამის გასაგებად თქვენ კაფვას კითხულობთ. სხვადასხვა ავტორს განსხვავებულად ესმის ეს ტერმინი, მაგრამ ყველა მათგანი ხაზს უსვამს ერთ საერთო მახასიათებელს, რომელიც გამოიხატება სიტყვით – „კოშმარული“. „კაფვასეული“ კაფვას კოშმარული სამყაროს გამოხატულებაა. ტერმინი გასცდა ლიტერატურისა და ლიტერატურათმცოდნეობის სფეროს, მყარად მოიკიდა ფეხი არა მარტო იურიდიულ ლიტერატურაში, არამედ სამართლებრივ პრაქტიკაშიც. მეტიც, დღეს მას ის ადამიანები იყენებენ, ვისაც კაფვას ნაწარმოებები არც კი წაუკითხავთ ან დიდი ხანია რაც დავიწყებული აქვთ.

„კაფკასეულის“ სამართლებრივ ევოლუციაზე მსჯელობა სულ ცოტა ორი პოზიციიდანაა შესაძლებელი. ორივე მათგანს საფუძვლად უდევს კაფკას სამართლებრივი რეფერენციები. ერთი პოზიციის მიხედვით, ეს ევოლუცია იწყება კაფკას სახელის მოხსენიებით სამართლებრივ სივრცეში, ოღონდ ლიტერატურულ კონტექსტში. „კაფკასეულის“ ევოლუციის ბოლო ეტაპია არა მარტო მისი დამოწმება, არამედ გამოყენება ახალი სამართლებრივი პრინციპების კონსტრუქციისთვის. ამასთან, ტერმინს ხანდახან სამართლებრივი რიტორიკის მიზნებისთვისაც იყენებენ. შეიძლება ითქვას, რომ როგორც ერთი, ისე მეორე შემთხვევა სასამართლო დავაში დაცვის მხარეს უკავშირდება. და ბოლოს, ტერმინი „კაფკასეული“ ჩნდება მოსამართლის განსხვავებულ აზრში. ამ უკანასკნელს შეიძლება ეწიდოს ტერმინი „კაფკასეულის“ საკუთრივ სამართლებრივი დამოწმება. კაფკას სახელი პირველად გამოიყენეს ფედერალურ დონეზე, საქმეში: „შეერთებული შტატები დისისტის წინააღმდეგ“. ბრალდებულმა ნებიამ, რომელმაც არ იცოდა ინგლისური, მოითხოვა მისთვის დაენიშნათ თარჯიმანი სახელმწიფოს ხარჯზე. სასამართლომ არ დააკმაყოფილა მოთხოვნა იმ საფუძვლით, რომ პირს გადახდილი ჰქონდა გირაო. სასამართლოს შეფასებით განსასჯელი არ იყო ღატაკი და შეეძლო ადვოკატის აყვანა თავისივე ხარჯით. სააპელაციო საჩივარში მსჯავრდებული ამტკიცებდა, რომ მას უარი ეთქვა სამართლებრივ გარანტიებსა და სამართლიან სასამართლოზე. მოსამართლე ფეინბერგის შეფასებით: „სასამართლოს გაცნობიერებული ჰქონდა, რომ პროცესის წარმართვა იმ ენაზე, რომელსაც განსასჯელი არ ფლობდა, თავისი ხასიათით კაფკასებრი (Kafka-like) პროცესი იყო.“ საქმეში „შეერთებული შტატები დოქერის წინააღმდეგ“, მოსამართლე რაითი არ დაეთანხმა საოლქო სასამართლოს იმაში, რომ პირველი ინსტანციის სასამართლოს არ დაურღვევია სისხლის სამართლის დამნაშავის უფლება სამართლებრივ გარანტიებზე, როცა მან უარი უთხრა მოსარჩელეს პრობაციის ოფიცრის წინასწარი ანგარიშის გამჟღვნებაზე. მოსამართლე რაითის განსხვავებული აზრის მიხედვით, მსჯავრდებული ან განსასჯელი არ უნდა იქცეს „კაფკასეული“ ფარული

პროცედურის მსხვერპლად. ე. ჰიუზის საქმეში მისმა ადვოკატმა ვერ დაარწმუნა მოსამართლე ჰარლანდი იმაში, რომ ის ამბავი, რაც მის კლიენტს დაემართა, სხვა არაფერი იყო თუ არა „კაფკასეული“; მისი შუამდგომლობა, კლიენტის აღიარებითი ჩვენების უკან გამოხმობის შესახებ მოსამართლემ არ დააკმაყოფილა. გადაწყვეტილება იმითაა გამორჩეული, რომ კაფკას სასამართლო კი არა, არამედ მხარის წარმომადგენელი იმოწმებს თავის არგუმენტაციაში. საქმე „აიზელი თავდაცვის მინისტრის წინააღმდეგ“, დამოწმებულია იმის ნათელსაყოფად თუ როგორ იჩენენ მოსამართლეები საერთო ღირებულებებისადმი ერთგულებას რაციონალური გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. სასამართლო ცდილობს მოსარჩელეს თავიდან აარიდოს კაფკას იოზეფ კ - სავით სასამართლოდან სასამართლოში სიარული.

საქმეში „აშშ ნოტორიანის წინააღმდეგ“ კი, საქმე გვაქვს საპირისპირო ვითარებასთან. მსჯავრდებულს აეროპორტში აჩერებს სახელმწიფო მოხელე, რომელიც აწვდის ინფორმაციას იმის შესახებ, რომ ის ხელმძღვანელობს ნარკო გამომიებას და თხოვს ბარგის ჩხრეკის უფლებას. ბრალდებული თანხმდება და სახელმწიფო ორგანოს მუშავი მის ბარგში ნარკოტიკს აღმოაჩენს. სასამართლო მიუთითებს, რომ იოზეფ კ - სგან განსხვავებით ბრალდებული ნოტორიანი სრულად იყო ინფორმირებული მის წინააღმდეგ წარმოებული პროცედურის ბუნების თაობაზე. ამ შემთხვევაში სამართლომ გადაწყვეტილება მიიღო ბრალდებულის წინააღმდეგ.

ხშირია ტერმინ „კაფკასეულისა“ და კაფკას ნაწარმოებების გამოყენება ანალიტიკოსებისა და კომენტატორების მიერ როგორც ფედერალურ, ასევე შტატების დონეზე განხილული საქმეების მიმართ, რასაც ასევე დიდი მნიშვნელობა აქვს კანონის ბუნების გააზრებისა და სამართლებრივ პრაქტიკაში მისი ადეკვატურად გამოყენების თვალსაზრისით. „კაფკასეულის“ გამოყენების ამ ჟანრს შეიძლება კონტექსტუალური ექოდოს. ბერჯამინ დევისი, ტოლედოს უნივერსიტეტის სამართლის კოლეჯის მიმომხილველი ამზობს, რომ ხალიდ ალ მასრისთვის, საქმეში სახელმწიფო საიდუმლოს საფუძვლით სხვა სახელმწიფოსთვის მისი გადაცემის წინააღმდეგ აპელაციაზე

უარის თქმით სასამართლომ მას მოუსპო სამართლებრივი დაცვის ყოველგვარი საშუალება, როგორც კ.-ს კაფვას „პროცესიდან“. ტერმინ „კაფვასეულის“ იურიდიული კომენტარის გამოყენების ნიმუშს წარმოადგენს მისი გამოყენება საქმის, „ბოვლზი რასელის წინააღმდეგ“, კონტექსტში. კომენტატორმა მას უმაღლესი სასამართლოს ყველაზე კაფვასეული გადაწყვეტილება უწოდა. აღსანიშნავია, რომ იგი ერთერთ ყველაზე მტკიცნეულ საკითხს, იურიდიულ ვადებს, ეხება, რასაც ყველაზე ხშირად აფარებს თავს „კაფვასეული“. კომენტატორული წერილის ავტორია მაიკლ დორფი, კორნელის სამართლის სკოლის პროფესორი.

უმაღლესმა სასამართლომ დაადგინა, რომ ფედერალურ სააპელაციო სასამართლოს არ ჰქონდა იურისდიქცია განეხილა სარჩელი "Habeas corpus petition" თაობაზე, რადგანაც სარჩელი შეტანილ იქნა ორი დღის დაგვიანებით. თუმცადა დოკუმენტმა რეგისტრაცია გაიარა ერთი დღით ადრე, ვიდრე ფედერალური მოსამართლე მომჩივანს(შეცდომით) ეტყოდა, რომ რეგისტრაციის ვადა დაცული იყო. ამით ქეით ბოლელმა დაკარგა ბოლო შანსი იმისა, რომ ფედერალურ სააპელაციო სასამართლოს დაედასტურებინა იმის სისწორე, რის შესახებაც ის ამტკიცებდა შეცდომააო, რაც მას 15 წლით თავისუფლების აღკვეთად ანდა სამუდამო პატიმრობად უჯდებოდა.

როგორც კომენტარის ავტორი ამტკიცებს სამართლის არცერთი სისტემა არ ფუნქციონირებს ვადების გარეშე და ზოგჯერ ვადების დარღვევა სამართლიანობის გარდაუვალ უმართებულობას იწვევს მართლმსაჯულების აღსრულებაში. მაგრამ ზემო აღნიშნულ საქმეში უმრავლესობის მოსაზრება მოსამართლე კლარენს თომასმა დაწერა, რომელიც ყველანაირად ცდილობდა თავი აერიდებინა სამართლის ქმნისთვის. ავტორის შეხედულებით ეს მოსაზრება არის სამართლებრივი ფორმალიზმის "reduction ad absurdum" და ერთმნიშვნელოვნად კაფვასეულია. ბოლელის საქმეში აამოქმედეს ფედერალური პროცესუალური სააპელაციო წესების მე-4 წესი, რომელიც უფლებას აძლევს მეორე ინსტანციის სასამართლოს აპელაციის ვადა 14 დღით გაახაზგრძლივოს. მეორე ინსტანციის სასამართლოს მოსამართლემ დონალდ ნაჯენტმა დააკმაყოფილა

მოსამარჩელე ბოუველის მოთხოვნა ვადის განახლების შესახებ. ბოუველმა აპელაცია 26 თებერვალს შეიტანა, მაგრამ მოსამართლე ნაჯენტმა შეცდომა დაუშვა. მას ბოუელისთვის 24 თებერვალი უნდა მიეთითებინა. ორი დღით დაგვიანება მის გამო მოხდა. მოსამართლე ნაჯენტმა აპელაციის შეტანა ჩათვალა როგორც დროული. მაგრამ აშშ-ის მე-6 ოლქის სააპელაციო სასამართლომ უარყო მოსამართლე ნაჯენტის გადაწყვეტილება და ბრძანა არ დაეკმაყოფილებინა ბოუელის სარჩელი მის მიერ წამიყენებული არგმენტების შეფასების გარეშე. მე-6 ოლქის მოსამართლე თომასმა შემდეგნაირად ახსნა სასამართლოს გადაწყვეტილება: ერთმანეთისგან უნდა განვასხვაოთო ორი სახის ვადა. ერთია ის ვადები, რომლებიც მოსამართლის მიერ დადგენილ წესებში გვხვდება. ეს ვადები ემსახურება სასამართლოს ჯეროვნად ფუნქციონირებას. სასამართლოს დისკრეციაა შესაბამის საქმეებში დაადგინოს ან შეცვალოს ვადები. ამ ვადებისგან განსხვავდება ის ვადები, რომლებსაც კონგრესის წერილობით სტატუტებში ვხვდებთ. ეს ვადები განსაზღვრავს სასამართლოების იურისდიქციას. მოსამართლე თომასმა დაწერა და სასამართლომ დაადასტურა, რომ ამ ვადების შეცვლის უფლება სასამართლოს არ აქვს. კომენტარის ავტორის დასკვნით ბოულზის საქმის ფაქტები და გარემოებები საოცრად ჰგავს შემზარავ ალეგორიას ფრანც კაფკას ბნელი რომანის ბოლოსწინა თავში შეშლილობით შეპყრობილი ბიუროკრატიული სახელმწიფოს, სასამართლო პროცესის შესახებ. პროტაგონისტი პ. სასამართლო სისტემის მიერ იდუმალი პროცედურებით დადანაშაულებულია უსახელო დანაშაულში. როდესაც პ. წააწყდება ციხის კაპელანს, ეს უკანასკნელი უხსნის ვ - ს, რომ იგი გულუქბრყვილო იყო კანონისადმი მიდგომისას. ამგვარად, მართლმსაჯულების სისტემის დაყოფა ფედერალურ და შტატის დონეებად ერთგვარი იქარქიული სტრუქტურაა, რაც აჩენს იმის მოლოდინს, რომ კაფკასეული კოშმარი, რომელსაც ადგილი აქვს ცალკეული შტატის მართლმსაჯულების სისტემაში გამოსწორდება ფედერალურ დონეზე. მაგრამ განხილული საქმეების ანალიზი აჩვენებს, რომ ასეთი რამ არ ხდება ანდა ხდება, მაგრამ სისტემური ხასიათი არ აქვს. მაგრამ მიუხედავად ამისა,

შეიძლება ითქვას, რომ აშშ-ის მართლმსაჯულების ფედერალურ დონეზე მიღებულ გადაწყვეტილებებთან მიმართებაში კაფკაზე რეფერენციები ხელს უწყობს კაფკასეულის, როგორც მათლმსაჯულების სტანდარტის დამკვიდრებას. ამ მოსაზრებას ზურგს უმაგრებს სტანდარტის ის განსაზღვრება, რომელიც აღიარებულია სამართლებრივ სივრცეში.

კაფკას ხშირად იმოწმებენ ვაშინგტონის, ნიუ იორკის და ჩიკაგოს სასამართლოები, მაგრამ როგორც ექსპერტები წერენ საგანგაშოა ის, რომ კაფკას ბევრი მიმდევარი ჰყავს ოქროს შტატის, კალიფორნიის სასამართლოებში. ამ მხრივ მრავლისმეტყველია კაფკას დამოწმების დინამიკა მიმდინარე საუკუნის დასაწყისისთვის. 21-ე საუკუნის დასაწყისისთვის კაფკას დამოწმების მხრივ ყველაზე ნაყოფიერი იყო კალიფორნიის სააპელაციო სასამართლო - 25 დამოწმება 20 სხვადასხვა მოსამართლის მიერ. მე-2 ადგილზე იყო კონექტიკუტის სააპელაციო სასამართლო - 12 დამოწმება. მე-3-ზე ნიუ იორკის უმაღლესი სასამართლოს სააპელაციო განყოფილება - 20 დამოწმება. შტატების უზენაეს სასამართლოებს შორის პირველი იყო კოლუმბიის რაიონის სასამართლო - 15 დამოწმება 8 მოსამართლის მიერ. მას მოჰყვება ილინოისის ჩრდილოეთის რაიონის სასამართლო - 10 დამოწმება 6 მოსამართლის მიერ. ილინოისის ჩრდილოეთ რაიონის გაკოტრების საოლქო სასამართლო - 7 დამოწმება მხოლოდ 3 მოსამართლის მიერ. ოლქებს შორის ლიდერი იყო კოლუმბიის ოლქი - 17 დამოწმება 12 მოსამართლის მიერ. 1960-იან წლებში კაფკას სახელი მხოლოდ სამჯერ გამოჩნდა აშშ-ის სასამართლოებში. 1970-იან წლებში კაფკა 42-ჯერ დაიმოწმეს აშშ-ის სასამართლოებმა. 1980- იან წლებში ეს რიცხვი გასამაგდა, როცა კაფკა 142-ჯერ დაიმოწმა აშშ-ის იურიდიულმა აზრმა. 1990-იან წლებში ეს ტენდენცია კიდევ უფრო გაძლიერდა და კაფკას 161 დამოწმება მოხდა. 21-ე ს-ის დასაწისში 2000 წლის პირველი იანვრის მდგომარეობით კაფკა 85 -ჯერ დაიმოწმეს აშშ-ის სასამართლოს აზრებში. აშშ-ის უმაღლესი სასამართლოს მოსამართლე კენედი ამბობს, რომ ყველა იურისტმა უნდა წაკითხოს კაფკას „პროცესი“, რათა კლიენტების თვალით დაინახოს თუ როგორ აღიქვამს ის მართლმსაჯულებას. კაფკას სახელი არა მარტო მკვიდრად

აღიბეჭდა საზოგადოების ცნობიერებაში, არამედ მისი ნაწარმოებებიდან მოსამართლეებს ხშირად მოჰყავთ ამონარიდები. კაფკას არ მოუხდენია აშშ-ის სასამართლოებზე პირდაპირი ზეგავლენა. აშშ-ის სასამართლომ პირველად დაიმოწა კაფკა მისი გარდაცვალებიდან თითქმის 40 წლის შემდეგ. კაფკაზე ის რეფერენცია, რომელშიც ის დამოწმებულია არა უშუალოდ სასამართლოს მიერ, არამედ მოხსენიებულია არგუმენტსა თუ რეზიუმეში, მისი დამოწმების თავისებურ ჟანრს წარმოადგენს. კაფკა ორნაირადაა დამოწმებული: „Kafka-like“ და „Kafkaesque.“ ბევრად უფრო ხშირად ხდება მისი ამ უკანასკნელი ფორმით დამოწმება. პირველი იურიდიული აზრი აშშ-ში, რომელშიც დამოწმებულია კაფკა 1963 წელს განეკუთხვება. შემდგომ წლებში კაფკას დამოწმებათა რიცხვი სწრაფი ტემპით მატულობს და ეს პროცესი შეუწელებლად მიმდინარეობს. აშშ-ის მოსამართლეები განსაკუთრებულ გულისხმიერებასა და კრეატიულობას იჩენენ კაფკას დამოწმების საქმეში. ამას ნაწილობრივ მათ მიერ განხილული რეალური ცხოვრების საზარელი საქმეები განაპირობებს.

მეორე მხრივ, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, იგივე სტრასბურგის სასამართლო, რომელიც ევროპის საბჭოს საერთაშორისო სასამართლოა და ადამიანის უფლებებზე ევროპულ კონვენციას განმარტავს, გარკვეულ შემთხვევებში განმარტების სტანდარტად იყენებს კაფკასეულს. ეს კი გარდა იმისა, რომ კაფკასეულის მართლმსაჯულების სტანდარტად ქვევის მზარდ ტენდენციაზე მიუთითებს, იმასაც აჩვენებს, რომ კაფკასეული შეიძლება განხილულ იქნეს „ცოცხალი ინსტრუმენტის დოქტრინის კონტექსტში, რომელიც საკითხს არა დამფუძნებლების ჩანაფიქრის, არამედ დღევანდელი გარემოებების პრიზმაში განიხილავს.“ რაც შეეხება მართლმსაჯულების ევროპულ სასამართლოს, მის მეირ მიღებული გადაწყვეტილების მიმართ „კაფკასეულის“ გამოყენების მხრივ საინტერესოა ე.წ. „კადის“ საქმე, რომელიც ამ მხრივ პარადიგმატულია თავისი ხასიათით. მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლოს მიერ კადის საქმეზე მიღებული გადაწყვეტილება მკაცრად გააკრიტიკეს.

კრიტიკოსებმა მასში სასამართლოს მიერ ნაციონალისტური ტრადიციისადმი ერთგულება დაინახეს. საქმე ის არის, რომ მართლმსაჯულების ევროპულმა სასამართლომ 2008 წ. გაამართლა კადი, რადგანაც მან ვერ შეძლო მის წინააღმდეგ წაყენებული ბრალდებების დასაბუთება. მაგრამ სასამართლომ ძალაში დატოვა კადის წინააღმდეგ დაწესებული სანქციები, მისი აქტივების გაყინვა. ამის მიზანად კი დასახელდა ის, რომ სასამართლო ვერ უზრუნველყოფდა კადისთვის ეფექტიან სამართლებრივ დაცვას. კადის საქმე ზოგადად განიხილება როგორც ინსტიტუციური კონფლიქტი, რის შედეგადაც მოსარჩელე კაფვასეული მართლმსაჯულების მსხვერპლად იქცა. ამ საქმემ, ასევე, ხელი შეუწყო ზოგადად მართლმსაჯულების სისტემებისთვის დამახასიათებელი წინააღმდეგობების გამოვლენას. კადი არა მხოლოდ უაღრესად მნიშვნელოვანი შემთხვევაა უამრავი შიდა სისტემური დოქტრინალური პერსპექტივიდან, არამედ ასევე სასარგებლოა ამ შემთხვევის შესწავლა თავად სამართლის ბუნების გამოსაკვლევად. კადის საგა აჩვენებს სამართლებრივი სისტემის უნარს, გამოიტანოს სამართლიანი შედეგები უსამართლო კანონების ფონზე, ასევე მის პოტენციალს, რომ უფრო რთულ და ფრაგმენტულ სამართლებრივ ძალთა განლაგებაში, გამლიეროს იმის განცდა, რომ კანონის ბუნება შეუცნობელი და მიუწვდომელია. კადის საქმე შესაძლებლობას იძლევა შეკითხვა დაისვას კანონის, როგორც სოციალური არტეფაქტის ბუნების შესახებ. საქმე ის არის, რომ ადამიანებს, რომლებსაც არ აქვთ წდომა სამართლის სიტემის შიდა მხარეზე, უჩნდებათ მოთხოვნა იცოდნენ ის, თუ როგორია სამართლებრივი სისტემის მუშაობის შინაგანი მექანიზმი. მართლმსაჯულების ევროპულმა სასამართლომ თავის აზრში არ მიუთითა კაფვაზე ანდა მის „პროცესზე“ ამერიკული და ბრიტანული სასამართლოებისგან განსხვავებით. ლიტერატურული წყარო, რა თქმა უნდა, მოკლებულია სამართლებრივ ძალას, მაგრამ ის თვალსაჩინოდ და სიმბოლურად განასახიერებს ბუნდოვან და გონებით მიუწვდომელი სამართლებრივი ბიუროკრატიის ბუნდოვან პროცედურებს, რაც აბსოლუტურად ეწინააღმდეგება იმ პრინციპებს, რომლებსაც სამართალი ემყარება. თუმცა ადამიანის

უფლებათა ევროპული სასამართლო იმოწმებს კაფვას. სამართლებრივი სისტემა კაფვას ნაწარმოებებს აღიქვამს ხოლმე როგორც სასამართლოების მორალურ შეგონებას. ეს გავს ტელესერიალ „პერი მეისონის სასამართლოს,“ სადაც ქარიზმატული ვექილი კანონის პროცედურებს იმ ადამიანების სასარგებლოდ იყენებს, რომლებმაც ბრალი უსამართლო კანონებით წაუყენეს. ცნობილია კადის ორი საქმე: კადი 1 და კადი 2. კადი 2-ის კვანძის გახსნა, მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლოს დიდ პალატაში, შეიძლება გაგებულ იქნეს როგორც კაფვას „პროცესის“ დისნეიფიკაცია. მაგრამ, კადის საქმის მხოლოდ ბედნიერი დასასრული არ არის ის, რისი თქმაც ამ საქმეს შეუძლია ჩვენთვის კაფვას შემოქმედების შუაზე. მართალია, კადის საქმესა და კ.-ს პროცესს შორის ბევრი მსგავსებაა, მაგრამ შესაძლებელია მათგან კონტრასტული დასკვნებიც გამომდინარეობდეს. თუკი ადამიანი კაფვას მხატვრულ აღწერებს ჩაუდრმავდება, განსაკუთრებული აქცენტი კეთდება იმაზე თუ როგორ ეძლევა თავიანთ გამოცდილებაში სამართალი იმ ხალხს, რომელსაც არ გააჩნია ის პრივილეგია, რომ წარმოდგენა ჰქონდეთ სამართლის სისტემის შინაგან მუშაობაზე. სწორედ ამ მომენტს, თუ როგორ აღიქვამს რომანში „პროცესი“ სამართალს არაიურისტი არ ითვლისწინებენ სამართლის თეორეტიკოსები ვიდრე ეს არ აშვარავდება ისეთი საქმეების სახით, როგორიც კადის საქმეა. ამ საქმეში, სულ ცოტა, ორი მომენტია მნიშვნელოვანი: ერთი ის, რომ სამართალს აქვს შინაგანი უნარი, რათა „თავი დაიხსნას“ რთული გარემოებებიდან; და მეორე ის, რომ ადამიანისთვის ცხადი ხდება სამართლისთვის დამახასიათებელი შეუმეცნებლობა და მიუღწევლობა მათთვის, ვინც მას ემორჩილება. კანონი აწესრიგებს ქვევებს როგორც „Ex ante“ მისი სტანდარტების დადგენით ისე „ex post“ სასამართლო გადაწყვეტილებით. კანონი განიცდება ისე როგორც ის აღწერლია კაფვას „პროცესში“ და რეალურ ცხვორებაში ის შემოდის კადის საქმის სახით. მართლმსაჯულების ევროპულმა სასამართლომ კადის საქმზე მიღებული გადაწყვეტილებით წამოჭრა სამართლის თეორიის, კონსტიტუციური სამართლისა და საერთაშორისო სამართლის როგორც არსებითი ისე პროცედურული საკითხები. კადის საგამ

აჩვენა ის თუ როგორ უნდა მოხდეს ევროპის სამართლებრივი სივრცისთვის გარე სამართლებრივი ნორმების „ინტერნალიზება“, ევროკავშირის ავტონომიური სამართლის სისტემის ჩამოყალიბება. სწორედ ეს იქცა ისეთ სენსიტიურ სამართლებრივ საქმეში ჩარევის წანამდღვრად, როგორიც კადის საქმეა. ის მნიშვნელოვანია სწორედ იმ იურიდიული შედეგებით, რომლებიც მისგან გამომდინარეობს.

მიუხედავად იმისა, რომ ტერმინი „კაფკასეული“ ფართოდ გამოიყენება ის, რა თქმა უნდა, არ არის იურიდიული ინსტრუმენტი, რომ მისი გამოყენება სასამართლოების მიერ თუ ზოგადად იურიდიულ სივრცეში სავალდებულო იყოს. „კაფკასეულის“ გამოყენების საქმეში დიდ გულმოდგინებას იჩენენ აშშ-ის ორივე დონის სასამართლოები, რაც არ ითქმის ევროპის ეროვნულ სასამართლოებზე. მაგრამ ეს ტერმინი არცთუ იშვიათად გამოიყენება ევროპული სასამართლოების გადაწყვეტილებათა კონტექსტში, როცა ისინი კრიტიკულად აფასებენ სწორედაც ევრონული სასამართლოების გადაწყვეტილებებს. მეორე მხრივ, ადგილი აქვს „კაფკასეულის“ გამოყენებას ეროვნული სასამართლოების მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების კონტექსტში. კონტექსტუალური გამოყენება შესაძლებელია, „კაფკასეულის“ გამოყენების ცალკე უანრიც კი იყოს. ასეთ პრაქტიკას უფრო არაიურისტი ანალიტიკოსები მიმართავენ. ამასთანავე გასათვალისწინებელია იურიდიულ ლიტერატურაში გამოთქული მოსაზრება იმის შესახებ, რომ კაფკაზე და მის „პროცესზე“ უფრო ამერიკული და ბრიტანული იურიდიული აზრი უთითებს. ამის დასტურად გამოდგება შემდეგი საქმე ბრიტანული მართლმსაჯულებიდან.

კვლევის შედეგი

კაფვა ხატავს სამართლის ირაციონალურ სისტემას. მიუხედავად იმისა, რომ მისი პროტაგონისტის კ.-ს მიხედვით სასამართლო სისტემა უნდა იყოს პატიოსანი, პროგნოზირებადი და რაციონალური, მან თავის თავზე იწვნია სამართლის ირაციონალური სისტემა, მისი თვითნებურობა და გონიერისთვის მიუწყვდომლობა. მოსამართლის მიერ გადაწყვეტილების მიღების პროცესი უნდა ემყარებოდეს რაციონალური არჩევანის თანაზიარ ღირებულებებს. ინდივიდუალურ მოსამართლეებს სამართლის სისტემა უნდა აძლევდეს თავიანთ გადაწყვეტილებებში რაციონალური არჩევანისა და გადაწყვეტილების მიღების რაციონალური პროცესისადმი თავიანთი ერთგულების გამოხატვის სამუალებას.

საინერჯესოა ის, რომ თითქმის ყველა ქსპლიციტური წყარო, რომელიც მოხსენიებულია იურიდიულ აზრებში ტრადიციული ლეგალური წყაროა ე.ი. საქმეები, სტატუტები და მეორადი მასალა. ხან გამოყენებულია არატრადიციული წყაროები, მაგალითად მხატვრული ლიტერატურა. თანამედროვე მოსამართლეებს შეუძლიათ თავიანთი თავი დაინახონ „პროცესის“ ფიქციურ სამართლებრივ პროცედურებში. მეორე მხრივ, არც „პროცესი“ და კაფვას არც სხვა სამართლის რეცეფციაზე დაწერილი ნაწარმოები, როგორც მხატვრული გამონაგონი არც სამართლებრივ პრეცედენტად გამოდგება და არც იურიდიულ გადაწყვეტილებათა საფუძველად.

ცხადია, სასამართლო წარმოების ერთ-ერთი ფომაა. ამაზე მიუთითებს ტერმინი „საქმის სასამართლო წარმოება“. იგი გულისხმობს, რომ სასამართლო ესახურება მის კლიენტებს. ამგვარი მომსახურება კი, ბუნებრივია, ნიშნავს ბიუროკრატიის, კერძოდ სასამართლოს ბიუროკრატიის არსებობას. მაგრამ სასამართლოს ბიუროკრატიაზე საუბარი ტოლობის ნიშანს, რა თქმა უნდა, არ სვამს ამგვარ ბიუროკრატიასა და „ბიუროკრატიულ სასამართლოს“ შორის. არამედ ამით ხაზგასმულია ის, რომ სასამართლოს როგორც წარმოების ფუნქციონირებას აფერხებს ე.წ. ჭარბი ბიუროკრატია, რის გამოც სასამართლოს ფუნქცია მის დისფუნქციურობად იქცევა.

კაფვასეული ბიუროკრატიული სასამართლო როგორც მართლმსაჯულების სტანდარტი სწორედ იმას აჩვენებს, რომ სასამართლო რაციონალურად ბიუროკრატიული უნდა იყოს და არა ბიუროკრატიულად დისფუნქციური. ნიშანდობლივია, რომ ეს პროცესი ეკონომიკური ტერმინებით, პროდუქტი და მომსახურება, აღიწერება, მაგრამ ხდება მათი იურიდიული შინაარსით გასაზრისიანება. საუბარია იმ ვარაუდზე, რომელიც უშვებს იურიდიული პროდუქტის ან სამართლებრივი მომსახურების შეფასების ორ საშუალებას: მოთხოვნებთან შესაბამისობასა და იმ სხვაობის შეფასებას, რაც თავს იჩენს მოსალოდნელ შედეგსა და მომხმარებლის მოლოდინს შორის. ერთი საშუალება გულისხმობს წინასწარ განსაზღვრული ინდიკატორების არსებობას. საქმე ეხება იურიდიული მომსახურების გარკვეული მახასიათებლების ამ ინდიკატორებთან შესაბამისობის დადგენას. ისე, რომ შესაბამისობა შინაარსობრივად მნიშვნელოვანი ტერმინია. მაგრამ მეორე მხრივ, საშუალება სწორედ გარკვეული მიზნის მიღწევის საშუალებაა. ამგვარად, იურიდიული მომსახურების ხარისხის შეფასება ხდება მიზნისა და საშუალების სქემის გამოყენებით. აქედან გამომდინარე, წინამდებარე ნაშრომის მიზანი იმის განსაზღვრის მცდელობაა თუ რამდენად არის უზუნველყოფილი სამართლიანი სასამართლოს უფლება როგორც სამართლებრივი მომსახურების მიზანი. სასამართლოს ბიუროკრატიულობა შეიძლება განხილულ იქნეს როგორც მართლმსაჯულების შეფასების ერთ-ერთი ინდიკატორი. ეს უკანასკნელი გულისხმობს იმას, რომ განვითარება ხდება არა მზარდი, არამედ კლებადი, მინიმალური ბიუროკრატიზაციის მიმართულებით. ეს კი ემყარება მართლმსაჯულების პროცესის მზარდი რაციონალიზაციის საერთო ტენდენციას.

მეორე მხრივ, აუცილებელია თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვა მართლმსაჯულების სისტემაში. ტექნოლოგიას შეუძლია, გააუმჯობესოს სასამართლოს პროცესის ეფექტურობა და გამჭვირვალობა და გაუადვილოს ინდივიდებს მართლმსაჯულებაზე წვდომა. ტერმინი „ელექტრონული მართლმსაჯულება“ თავის თავში მოიცავს ინიციატივის ფართო

სპექტრს, მათ შორის: ელექტრონული ფოსტის გამოყენებას, ონლაინ რეჟიმში სარჩელების შევსებას, ინფორმაციის შესახებ ჩანაწერს (მათ შორის პრეცედენტული სამართალის შესახებ), ვიდეომოსმენების, ვიდეოკონფერენციების, რეგისტრაციისა და საქმის პროგრესირების ონლაინ რეჟიმის საშუალებით თვალყურის დევნებას და მოსამართლის ან რომელიმე სხვა გადაწყვეტილების მიმღები პირის ინფორმაციაზე ელექტრონულად წვდომის უფლებას.

ამგვარად, სასამართლიანი სასამართლო არ არის თვითმიზანი. იგი კარგი მართლმსაჯულების მიღწევის საშუალებაა. ასევე მნიშვნელოვანია, სასამართლოს გამჭვირვალობის მოთხოვნა, რომელიც სასამართლოს ის ნიშანია, რომლის საშუალებითაც ხდება მართლმსაჯულების ვიზუალიზაცია. თავისთავად სასამართლო არც სამართლიანია და არც უსამართლო. მიუხედავად იმისა, რომ აქ პროცედურული სამართლიანობა იგულისხმება. შეიძლება ითქვას, რომ სასამართლოს ეს მახასიათებლები უჩნდება როგორც სამართალი ზნეობასთან ურთიერთობაში შედის. სასამართლოზე დისკურსში ნიშანდობლივია ისეთი ტერმინები როგორიცაა სასამართლოს არსი, რაც იგივე მისი ბუნებაა. სასამართლოს ვალდებულებები მისი არსიდან მომდინარეობს. ასევე მნიშვნელოვანია სასამართლოს ცნება, სასამართლოს ცნების კომპონენტები, ტრიბუნალის(სასამართლოს) სუბსტანციური მნიშვნელობა. სასამართლოს ბუნება უნდა იყოს ის, რომ ის არის სამართლიანი. სასამართლოს სამართლიანობაზე ხაზგასმა გულისხმობს იმას, რომ შეიძლება სასამართლო უსამართლოც იყოს. მეორე მხრივ სამართლიანობა, და შესაბამისად სამართლიანი სასამართლო, კომპლექსური ფენომენია. შეიძლება ითქვას, რომ სასამართლო არის ის, რაც კანონში მის შესახებ წერია. სასამართლოს არსი მის სუბსტანციურ ნიშნებში, დამოუკიდებლობასა და მიუკერძოებლობაში, ვლინდება. სუბსტანციური ფუძემდებლურს ნიშნავს, იმას რაც მოცემულ შემთხვევაში სასამართლოს აფუძნებს.

მეორე მხრივ, სასამართლოს ბუნებას, მის ხასიათს, მის არსებობის მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს ადამიანის უფლებათა არსი. სასამართლოს არსი იხსნება იმ მიმართებაში, რომელიც მას აქვს ადამიანის უფლებებთან. გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს ასეთ მიმართებას. თუ ის არ არსებობს, მაშინ სასამართლო კი არ იარსებებს, არამედ არასასამართლო. მაგრამ მეორე მხრივ, არსებობს აბსოლუტური და ფარდობითი მიღვომები. სწორედ ეს განსაზღვრავს უფლების შეზღუდვის დასაშვებობას. ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლის გ1-ის მიხედვით აქ მოქმედებს საშუალება-მიზანს მორის მიმართების სქემა. მთავარია ის თუ რამდენად პროპორციულია მოცემული საშუალება მისაღწევ მიზანთან მიმართებაში.

გასათვალისწინებელია ის, რომ ერთი მხრივ, ადგილი აქვს სასამართლოს დისკრეციასა და დისკრეციის გაზრდისკენ მისწრაფებას. მეორე მხრივ, რეკომენდებულია სასამართლოს თვითშეზღუდვა. ორივე ტენდენციას ადგილი აქვს როგორც ევროკავშირის ისე ეროვნული მართლმსაჯულების დონეზე. შეიძლება იმის თქმა, რომ მართლმსაჯულების ხარისხი დამოკიდებლია ამ ორ ტენდენციას შორის ბალანსზე.

ცნობილია, რომ საერთაშორისო და უსაფრთხოების პოლიტიკის საერთო აქტებზე კონტროლს ახორციელებს მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლო. მაგრამ, გასათვალისწინებელია ორი გარემოება: ჯერ ერთი, მოხდა მისი „განსაკუთრებულობის“ შეზღუდვა. მეორე მხრივ, ცვლილებები გამოიწვია ლისაბონის ხელშეკრულების შემდეგ ევროკავშირის სტრუქტურების შერწყმამ და განხორციელდა აღნიშნული სასამართლოს თვითშეზღუდვა.

სასამართლოს დამოუკიდებლობაში, უპირველეს ყოვლისა, იგულისხმება თავისუფლება, დამოუკიდებლობა ხელისუფლების სხვა შტოებისგან. ერთი მხრივ, სასამართლოს დამოუკიდებლობა თავისუფლების ნებატიური გაეგების საფუძველზე ყალიბდება. მეორე მხრივ, ამგავარი დამოუკიდებლობა განიხილება როგორც მისი შინაგანი თავისუფლების წინაპირობა.

თავი III. განსჯა, მეცნიერული სიახლე

წინამდებარე ნამრომის მთავარი ინტერესი არ არის ტერმინ „კაფვასეულის“ გენეზისის, მისი წარმომავლობის პვლევა; არამედ მას ეს ტერმინი აინტერესებს ფუნქციური თვალსაზრისით. ტერმინი „კაფვასეული“ არ არის ერთმნიშვნელოვანი, მით უმეტეს როცა საქმე ლეგალური სიტუაციებისადმი მის მიყენებასა და ლეგალურ პრაქტიკაში მის გამოყენებას ეხება. სწორედ ეს ვითარება განსაზღვრავს ტერმინ „კაფვასეულის“ ღირებულებას. „კაფვასეული“ იურიდიული კუთხით იმის გამორკვევას გულისხმობს თუ როგორ მიესადაგება მისი ელემენტები ცალკეულ ლეგალურ სიტუაციას. კაფვას წარმოდგენები კანონსა თუ სამართალზე, ბიუროკრატიასა თუ ავტორიტეტზე, რომლებსაც მოიცავს ზედსართავი „კაფვასეული“ არ არის მარტო უცნაური ეფექტის მქონე შეხედულებები ანდა მარტო ღრმა თეოლოგიური თუ ეგზისტენციალური აზრები, არამედ ისინი განასახიერებენ კანონისა და სამართლის განსაკუთრებულ კონცეპტებს. ეს კონცეპტები მოქმედებს პარადოქსულად. მათი ერთობლიობა არის სწორედ „კაფვასეული“, რომლის საშუალებითაც კაფვას ნაწარმოებები ღრმად გვახედებენ თანამედროვე სამართლის სხვადასხვა, რთულ ასპექტებში. აქედან გამომდინარე შეიძლება ითქვას, რომ „პროცესი“ კანონისა და სამართლის თანამედროვე მდგომარეობის დიაგნოზს სვამს, ხოლო „გოდოლი“ თერაპიას გვთავაზობს. კაფვას ნაწერებს გავყავართ კანონის ინსტრუმენტული გაგების(რომელიც განვითარებულ იქნა ლეგალური პოზიტივიზმის სხვადასხვა სკოლაში) მიღმა და საშუალებას გვაძლევენ, რომ კანონი გავიგოთ როგორც გამოცდილების ფორმა. „კაფვასეულის“ საფუძველზე გაჩნდა გამოთქმა „კაფვასეული უნივერსუმი“, რომელშიც კაფვას გმირები პარადოქსული გამოცდილების მქონე საეჭვო და დამახინჯებული რეალობის პერსონაჟები ცხოვრობენ. ზოგჯერ მათ უწევთ ცხოვრება უსასრულო ლეგარულ რეალობაში როგორც „პროცესში“. ზოგჯერაც მათი ხვედრი წამების გზით სიკვდილია როგორც „დამსჯელ კოლონიაში“. კაფვას გმირები აწყდებიან კორუმპირებულ ლეგალურ სისტემას. კაფვასეული ნარატივი არის ფიქცია, გამონაგონი, რომელსაც ემატება

რეალობა, კრიმინალური, ლეგარული რეალობა. ფუნქციური თვასაზრისით სწორედ ამ რეალობის ანალიზს უწოდს ხელს „კაფვასეული“ როგორც ტერმინი და კონცეპტი. ბენიამინი წერს, რომ „კაფვას ნაწარმოებებში დაწერილი კანონი არსებობს კოდექსებში, მაგრამ ის საიდუმლოა“. ის ასევე წერს, რომ კაფვას ნარატივის მიხედვით ადამიანი შეუვალი ბიუროკრატიული აპარატის ხელშია, რომლის ფუნქციინირებას წარმართავს ისეთი ინსტანციები, რომლებიც არ შეესაბამება თვით ამ ინსტანციებს არათუ იმ პერსონებს, რომლებითაც ისინი მანიპულირებენ. არ არის აუცილებელი იურისტი იყო იოზეფ კ.-ს ტანჯვის გასაგებად, რომელსაც გადმოგვცემს კაფვასეული ნარატივი, გამონაგონისა და რელობის ნაზავი. „კაფვასეული“ საინეტერესოა არა მარტო იურისტებისთვის, არამედ ყველასთვის, ვინც ცდილობს კაფვასეული სარკმლიდან შეხედოს მის მიერ დახატულ დაბურულ, ბუნდოვან პორიზონტს. ერთი სიტყვით კაფვას შემოქმედება აღვსილია ლეგალური საკითხებით. ფანტასტიკური ლიტერატურის არცერთ მწერალს იმდენი არ აქვს სათქმელი სამართალზე და კანონზე, რამდენიც კაფვას, რომელიც თვითონ იყო იურისტი. მისი დიდი რომანი: „პროცესი“ იწყება მთავრი გმირის იოზეფ კ.-ს დაპატიმრებით და მთავრდება ერთი წლის შემდეგ მისი სიკვდილით დასჯით.

კაფვამ სამართალი გამოიყენა როგორც თავისი ლიტერატურის მატრიცა, რადგანაც ეს სწორედ ის საგანია, რომელიც მან ძალიან კარგად იცოდა. კაფვა ყველაფერს ჭვრეტდა პერსონაჟის გამოცდილების სარკმლიდან და ეს სარკმელი სხვა არაფერია თუ არა სამართალი როგორც გამოცდილება. ავსტრო-უნგრეთის იმპერიის სისხლის სამართლის პროცესი ინკვიზიტორული საგამოძიებო პროცესი იყო და ორ ეტაპს მოიცავდა: წინასწარ გამოძიებას და საკუთრივ სასამართლო პროცესს. პროცესი იწყებოდა ბრალდებით, რომელიც შეიძლება პიროვნებას არ ცოდნოდა. გამომძიებელ მოსამართლეს ჰქონდა ფართო ძალაუფლება. ბრალდებული შეიძლება არ ყოფილიყო გაცნობილი გამოძიების შედეგებს ვიდრე ბრალი საბოლოოდ არ დადასტურდებოდა. წინასწარი გამოძიება ზოგჯერ აუცილებელი იყო ბრალდებულისგან დანაშაულის აღიარების

მოსაპოვებლად რასაც პროცესზე გარდუვალად მოჰყვებდა ბრალის დამტკიცება. კაფვას კარგად ჰქონდა შესწავლილი როგორც კანონიკური ისე რომაული სამართალი. ამ უკანასკნელს ის „საზიზდარს“ უწოდებდა. რაც შეეხება კანონიკურ სამართალს, მისი დოქტრინების კაფვასეული ცოდნა ნათლად ვლინდება იგავში „კანონის წინ“. კაფვა „პროცესის“ ამ თავში შეგნებულად მთავრული ასოთი წერს კანონს, რითაც ხაზს უსვამს მის მიუწვდომელ და მისტიკურ სტატუსს. „კაფვასეულის“ მიხედვით კანონს არ აქვს შინაარსი. აქედან კეთდება დასკვნა იმის შესახებ, რომ კანონი როგორც კაფვასთან ისე რეალობაში ცარიელი და მხოლოდ მისთვის შინაგანად დამახასიათებელი პარადოქსების თუ რეიფიკაციის წყალობით არსებობს. რის საფუძველზეც რაღაც, რასაც არ გააჩნია რეალური ფორმა თუ შინაარსი „ფანტომურ ობიექტურობას“ იძენს, რაც მისი უაღრესად ფორმალიზებული და ბიუროკრატიული ფორმის დამსახურებაა. ამიტომ კანონი მის შედეგზე ანუ განაჩენზე დაიყვანება და მას არ აქვს შინაარსი ვიდრე ის შედეგის სახით არ მოგვეცემა. კაფვა წერს სამართალზე, რომელიც თავიანთ გამოცდილებაში ეძლევა იმ ადამიანებს, რომლებიც კანონის მორჩილებაში არიან, მაგრამ არ აქვთ ცოდნა მისი შინაარსის შესახებ. გარე დამკვრვებლისთვის ის არალოგიკური და მიუწვდომელია. ამგვარ შინაარსობრივ დაცარიელებას გულისხმობს დეკონსტრუქციის მეთოდი. სამართლის შინაარსი ერთი მხრივ, ფრაგმენტული, მეორე მხრივ კი - ბევრად უფრო კომპლექსური გახდა, რადგანაც ის ტექნოკრატიული სამყაროს რეგულაციის ხელსაწყოდ იქცა. ეს მოძრაობა გვპირდებოდა უფრო კარგ სამართალს, მაგრამ სინამდვილეში მან გაზარდა სამართლის, კანონის ცოდნისთვის მიუწვდომლობა, რასაც საკუთარ გამოცდილებაში აწყდება იოზეფ კ. და ყველა გარე დამკვრვებელი.

ეს საკითხი სიღრმისეულ კავშირშია სამართლიანი სასამართლოს უფლებასთან. საქართველოს კონსტიტუციის 42-ე მუხლი სამართლიანი სასამართლოს უფლების (fair trial) მარეგულირებელი ცენტრალური ნორმაა, რომელშიც მოცემულია მნიშვნელოვანი სამართლებრივ-

სახელმწიფო უფლებრივი საპროცესო გარანტიები. იგი კონსტიტუციის მე-18 და მე-40 მუხლებთან ერთობლიობაში, რომლებიც ასევე მნიშვნელოვან საპროცესო უფლებებს შეიცავს, ქმნის ძირითადი კანონით გარანტირებული იუსტიციური უფლებების ერთობლიობას. სამართლიანი სასამართლოს უფლება წარმოადგენს სამართლებრივი სახელმწიფოს საერთო ევროპულ ფუნდამენტურ ელემენტს. იგი საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ „ხელისუფლების შტოებს შორის შეკავებისა და გაწონასწორების არქიტექტურის“ უმნიშვნელოვანეს ნაწილად განიხილება. ამ კონსტიტუციური ნორმების ანალოგიურად, იუსტიციური უფლებები გარანტირებულია ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-5, მე-6, მე-7 მუხლებითა და მე-7 დამატებით ოქმით, ასევე სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო აქტის მე-14 მუხლის პირველი-მე-3 აბზაცებით, ადამიანის უფლებათა ამერიკული კონვენციის მე-8 მუხლით.

მეორე მხრივ, „ბიუროკრატიული სიჩუმე“, რომელშიც კვდება მართლმსაჯულება შეიძლება იყოს არა მარტო ევროპული კავშირის წევრი ქვეყნების ნაციონალურ სასამართლოებში, არამედ ევროპის სხვა არაწევრი ქვეყნების სასამართლო სისტემებშიც. საქმეები, რომლებიც ეხება იტალიის ნაციონალური სასამართლოს შეკითხვებს მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლოსთვის.

არსებობს დისკურსი, რომელშიც საუბარაია სამართლიანი სასამართლოს ცნების ბუნდოვანებაზე, რომელიც ძალზე ფართო დისკრეციას აძლევს მოსამართლეს. მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობის ევროპული სამართლის სახელმძღვანელოში მოცემულია ისეთი კონცეპტები როგორიცაა მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობის შეზღუდვა, პროცედურის ხანგრძლივობა, პროცედურის ხანგრძლივობის გონივრულობის განსაზღვრის კრიტერიუმი. ბუნებრივია ჩნდება აღქმა, რომ ასეთი შეზღუდვა შესაძლოა დაკავშირებული იყოს ბიუროკრატიასთან. იგივე შეიძლება ითქვას პროცედურის ხანგრძლივობაზეც. საბოლოო ჯამში, შეიძლება ირღვეოდეს

სამართლიანი სასამართლოს უფლება. ბიუროკრატიული სიჩუმე, მყუდროება, რომელშიც მართლმსაჯულება კვდება რაღაცნაირად ჰგავს კაფკასეული სასამართლოს ბიუროკრატიულ ატმოსფეროს.

არსებობს სასამართლო ბიუროკრატიების მომავლის სხვაგვარი ხედვაც. გადაწყვეტილების ვადებზე უმეტესად გავლენას ახდენს მოსამართლეთა დატვირთვა, რაც, გარდა სასამართლო საქმეების რაოდენობისა, დიდწილად დამოკიდებულია საქმეების სირთულეზე.

რეტროსპექტულმა, ემპირიულმა კვლევებმა აჩვენა, რომ სასამართლო სამუშაო დროის მოთხოვნის ოდენობა, საქმეების, როგორც დამოკიდებული ცვლადის დასასრულებლად, დაკავშირებულია საქმის მასალების გარკვეულ არსებით და პროცედურულ ატრიბუტებთან, როგორც დამოუკიდებელ ცვლადებთან. მაშასადამე, შესაძლებელია შემუშავებულ იქნეს ალგორითმზე დაფუძნებული პროგნოზირების მოდელი. ეს შესაძლებელს გახდის მოსამართლეთა დატვირთვის გაზომვისა და განაწილების სისტემის შექმნას.

აღსანიშნავია, რომ კარგი მართლმსაჯულების ზუსტად ჩამოყალიბებული ცნება არ არსებობს. ხარისხის შეფასების კონცეფცია, რომელიც მართლმსაჯულებაში გამოიყენება, ევროპაში ცხარე დებატების საგანს წარმოადგენს. განსხვავებული პოზიციების შეჯამება შეუძლებელია, რამდენადაც ხარისხის კონცეფცია დღემდე ზოგად მიდგომას ეფუძნება, იმასთან დაკავშირებით, თუ რა იგულისხმება კარგ მართლმსაჯულებაში. არსებობს საშიშროება, რომ მოხდება საკითხის ძალიან სწრაფი გადაწყვეტა რამდენიმე ინდიკატორის განსაზღვრით, რომლებიც ორიენტირებულია სასამართლო სისტემის სპეციალურ ასპექტებზე.

მეორე მხრივ, აშკარაა, რომ კაფკა ირონიულად ხატავს სასამართლოს, როგორც ძალაუფლების ინსტანციას, რომელიც ფარულია და გაუგებარი. მაგრამ გასათვალისწინებელია ფუკოს აზრი იმის შესახებ, რომ თანამედროვე ეპოქაში იურიდიულ სისტემას აღარ შეუძლია ძალაუფლების კოდიფიცირება. კაფკას

სასამართლო დაცლილია როგორც ლოგიკიდან ისე ხელშესახები მატერიალიზაციისა და ხილული რეპრეზენტაციებისგან. ფუკო ფიქრობს, რომ თანამედროვე დისციპლინარული ძალაუფლებაც მოკლებულია ამ თვისებებს. მეორე მხრივ, დანაშაული სულ ცოტა, ნაწილობრივ ფესვგადგმულია სასამართლოების მეთოდოლოგიაში და არა რელიგიასა თუ მეტაფიზიკაში. შესამამისად, შივრიკი ეუბნება იოზეფ კ.-ს: „ჩვენთან, როგორც წესი, უშედეგო პროცესები არ იმართება“. აღსანიშნავია, რომ „პროცესი“ ზედმიწენით გამოხატავს წინასწარი გადაწყვეტილების რეალობას. ამგვარად, სუბიექტში ჯერ არის დანაშაული და მერე მოსდევს მას შესაბამისი მტკიცებულებები. მათებატიკის ანალოგით გადაწყვეტილება იქნება ალგებრული გამოსახულების მსგავსი, რომელშიც ცნობილია პასუხი და შემდეგ ხდება მტკიცებულებებით მისი უზრუნველყოფა.

გამოთქმულია მოსაზრება, რომ კაფუას თვითობები მართალია, მიჯაჭვულნი არიან მოჩვენებით ცენტრებზე, გოდოლსა თუ სასამართლოზე, მაგრამ მათ ამ ცენტრების გარეთ ეძებენ. ფუკო ეძებს „მანორმალიზებელ ძალაუფლებას“; ძალაუფლებას, რომელიც ხილულია თეორიისთვის და რომელმაც ერთ დროს მეფეს თავი მოკვეთა, ე.ი. შეწყვიტა ძალაუფლების ხედვა სუვერენული ცენტრის პერსპექტივდან. კაფუა არ მალავს თუ ძალაუფლების რა მოდელი უდევს საფუძლად მის ნაწარმოებს. ამ ასპექტით ძალზე დიდი მნიშვნელობა აქვს ჰულდისა და ტიტორელის განმარტებებს.

დასკვნა

მნიშვნელოვანია, სასამართლოს გამჭვირვალობის მოთხოვნა, რომელიც სასამართლოს ის ნიშანია, რომლის საშუალებითაც ხდება მართლმსაჯულების ვიზუალიზაცია. თავისთავად სასამართლო არც სამართლიანია და არც უსამართლო. მიუხედავად იმისა, რომ აქ პროცედურული სამართლიანობა იგულისხმება.

კაფკასეული მართლმსაჯულება ადამიანს განიხილავს როგორც უსულო ნივთს. ადამიანი მთლიანად სასამართლოს ხელშია, რაც მას აიძულებს მხოლოდ სასამართლო გარჩევაზე იფიქროს, რაც მთლიანად ნთქავს ადამიანის არსებას და მას უაზრო პროცედურების მსხვერპლად ხდის. ადამიანი ვერაფრით ვერ დაუსხლტება სასამართლოს ყოვლისმცოდნესა და ყოვლისმომცველ ძალას და იგი განწირულია დასაღუპად. ესაა ადამიანურობისგან დაცლილი სისტემა. მაგრამ კაფკა ამ სისტემის აღწერით სწორედ იმაზე მიუთითებს თუ როგორი არ უნდა იყოს მართლმსაჯულება. ამით ის ხელს უწყობს სასამართლო განხილვის არსზე დადებითი პერსპექტივის გახსნას, რომელშიც სასამართლო განხილვის ჭეშმარიტი არსი ავლენს თავის თავს. მეორე მხრივ, სამართალს ხელთ აქვს მხოლოდ ჭეშმარიტი-მცდარის კოდი და სამართალს, კანონს დღეს მხოლოდ იმის შესაძლებლობა აქვს, რომ თავისი თავი, თავისი ცხოვრების გამყალბებელი კონსტრუქტების საშუალებით გაიაზროს. კანონის, სამართლის „თავდაპირველი ცოდვა“ მარტო ის კი არ არის, რომ ის თავისი ძალადობით ვწებს ლეგალურ სუბიექტებს, არამედ ისიც, რომ საუკეთესო მომენტებშიც კი(თვითკრიტიკულ სიტუაციებში) ის სჩადის ცუდს. კაფკასეული სასამართლო და კაფკასეული მართლმსაჯულება მრავალსპექტიანი და მრავალშრიული მოვლენაა. ამიტომ როცა საუბარია კაფკასეულ სასამართლო გარჩევასა და მის არსზე უპრიანია ერთმანეთისგან განსხვავებულ იქნეს პროცესი ფართო გაგებით და პროცესი ვიწრო გაგებით. პროცესის ფართო გაგება გულისხმობს იმას, რომ მთელი ადამიანური ცხოვრება ერთი გაბმული პროცესია. საქმე ისაა, რომ ადამიანური ყოველდღიურობა აღვსილია სასამართლოს პროცედურების მსგავსი მოვლენებით. მეტამორფოზა ამ მოვლენების კრებითი სახელია. ასეთი დანაშაული ბუნებაში არ არსებობს. იგი თვითონ სამართლის სისტემის მიერაა წარმოებული, მაშინ როცა ამ უკანასკნელის ფუნქცია დანაშაულის აღმოჩენაა და არა მისი წარმოება. ამ ასპექტით კაფკასეული სამართლის სისტემის არსი სწორედ დანამაულის წარმოებაა.

სამართლის დისკურში სასამართლო განხილვას ემატება სიტყვა „სამართლიანი“, მაგრამ ის არც მეტაფორაა და არც მეტაფიზიკური თუ მისტერიული სიდიდე, არამედ მასში მოაზრებულია სრულიად კონკრეტული იურიდიული ასპექტები, რომელთა შეფასება სავსებით ცხადად არის შესაძლებელი. საუბარია არა აბსტრაქტულ სასამართლო განხილვაზე, არამედ რაციონალური შინაარსის მქონე სამრთლიან და საჯარო სასამართლო განხილვაზე, რომლის უფლება ყველა ადამიანს აქვს.

„პროცესის“ პროტაგონისტი იოზეფ კ. არ იღუპება იმის გამო, რომ მას არ ჰქონდა თავისი საქმის მასალებზე წვდომა. კაფუამ მისთვის სხვანაირი დასასრული მოიფიქრა. იოზეფ კ. სიცოცხლეს არ ასრულებს სასჯელაღსრულებით დაწესებულებაში, რადგან სასამართლოს მისთვის სასჯელი საერთოდაც არ მიუსჯია. უფრო მეტიც, სასამართლოს სხდომა არც კი გამართულა. ერთი მხრივ იოზეფ კ.-ს პროცესი არ დასრულებულა იმიტომ, არც დაწყებულა. სასამართლო საქმის გარჩევა ისევე ფრაგმენტულია, როგორც თვითონ რომანი. მეორე მხრივ, საქმის მასალები უკიდურესად მწირია და შეიძლება ითქვას, თითქმის არ არსებობს და რაც არის ისიც მხოლოდ ვერბალური ფორმითაა. იოზეფ კ.-ს არ მიეცა სამართლიანი სასამართლოს უფლება. მის მიმართ დაირღვა საქმის ჯეროვანი განხილვის ყველა მოთხოვნა. იქმნება პირობები იმაში დასარწმუნებლად, რომ სასამართლო განხილვის საქმის მასალებს არავითარი მნიშვნელობა არ აქვს არც თავისთავად და არც პროცესის შინაარსის გაცნობიერების თვალსაზრისით. ისე რომ, კაფუა ხატავს კოშმარულ მდგომარეობას და ამით აჩვენებს თუ როგორი არ უნდა იყოს სასამართლო და სასამართლო საქმის გარჩევა.

კაფუასეულ სასამართლოში კი არცეთი საქმე არ დაწყებულა ანდა დაიწყო და გაჭიანურდა მხოლოდ „ვითომ სფეროში“, აქტორთა წარმოსახვაში. ისე რომ, საქმის განხილვის გაჭიანურებლი ვადა

კაფვასეულ სასამართლოში, რა თქმა უნდა კაფვასეული ანუ აბსურდულია. კაფვასეული საქმის დაწყების თუ საქმის განხილვის გაჭიანურება არ ცობს გონივრულ ვადაში საქმის განხილვის უფლებას. მეორე მხრივ, თუ გათვალისწინებულ იქნება „პროცესის“ როგორც ლიტერატურული ნაწარმოების დაუსრულებელი ხასიათი, საქმის კაფვასეული განხილვა უსასრულოდ გრძელდება, არადასრულებადია.

რეკომენდაციები

მართლმსაჯულების სისტემის შეფასების სტანდარტად „კაფვასეულის“ გამოყენება ხელს შეუწყობს მართლმსაჯულების საუკეთესო პრაქტიკის განვითარებას და მეცნიერული კვლევების გაფართოებას მართლმსაჯულების სისტემაში ზოგადად მხატვრული ნაწარმოების პროფესიული უნარების განვითარების სისტემის შემადგენელ კომპონენტად ჩამოსაყალიბებლად.

კაფვა ამხელს სამართლებრივი დაცვის მანკიერ სისტემას და იმავდროულად მუთითებს სამართლებრივი დაცვის ისეთი სისტემის აუცილებლობაზე, როცა ადამიანი იძულებული არ არის თავისი თავი თვითონ დაიცვას მხოლოდ იმის გამო, რომ სისტემა, რომელმაც ამგვარი დაცვა უნდა უზრუნველყოს გაუკულმართებულია. კაფვასეული სასამართლო, როგორც მართლმსაჯულების სისტემის სტანდარტი, კაფვასეული სამართლებრივი დაცვის სტანდარტიცაა, რომელიც იმის ჩვენებით თუ როგორი არ უნდა იყოს სამართლებრივი დაცვის სისტემა იმასაც აჩვენებს თუ როგორი უნდა იყოს ის. უპრიანია დაცვის მხარეც „მართლმსაჯულების დაცვის ინსტიტუტად“ აღიქმებოდეს და პროკურატურას ბრალის გამომრიცხველი ობიექტურობაც ეკისრებოდეს.

გასათვალისწინებელია ის, რომ ერთი მხრივ, ადგილი აქვს სასამართლოს დისკრეციასა და დისკრეციის გაზრდისკენ მისწრაფებას. მეორე მხრივ, რეკომენდებულია სასამართლოს თვითშეზღუდვა. ორივე ტენდენციას ადგილი აქვს როგორც

ევროკავშირის ისე ეროვნული მართლმსაჯულების დონეზე. შეიძლება იმის თქმა, რომ მართლმსაჯულების ხარისხი დამოკიდებულია ამ ორ ტენდენციას შორის ბალანსზე.

დაუშვებელია ბრალდებულის მსხვერპლად ქცევა, მისი ე.წ. ვიქტორიმიზაცია. გათვალისწინებულ უნდა იქნეს, რომ თანამდროვე სამართლებრივ დისკურსში საუბარია მსხვერპლის უფლებებზე და მათი დაცვის აუცილებლობაზე.

სამართლიანი სასამრთლოს უფლება უნდა მოიცავდეს ბრალდებულის უფლებას, ჰქონდეს ინფორმაცია და შეძლოს აზრის გამოხატვა ყველა მტკიცებულებაზე, რომლებიც წარდგენილია სასამართლოსთვის გადაწყვეტილების გამოტანაზე გავლენის მიზნით; ბრალდებულს უნდა ჰქონდეს უფლება სასამართლოში მტკიცებულებათა გაცნობისთვის საკმარის დროზე. დაცულ უნდა იქნეს ბრალდებულის უფლება მტკიცებულების წარდგენაზე.

აუცილებელია ისეთი სამართლებრივი პირობების შექმნა, რომ ბრალდებულის ან ეჭვმიტანილის წარმომადგენელმა და მისი საშუალებით თვითონ ბარლდებულმა ან ეჭვმიტანლმა გააცნობიეროს პროცესის შინაარსი. ამით ხაზგასმულია, ის, რომ საკმარისი არ არის მარტო კონკრეტული ფაქტების ცოდნა. პროცესის შინაარსის გაცნობიერება გარკვეული აზრით პროცესის არსის წვდომას ნიშნავს. არსის წვდომა კი აზროვნების პროცესია. ამ ასპექტით ამგვარი პროცესი ზოგადისა და კონკრეტულის ერთიანობად აღიქმება. ამგვარად, საქმის მასალებზე წვდომის უფლება არა შესაბამისი პირისთვის მარტო ზოგადი ინფორმაციის და კონკრეტული ფაქტების მიწოდებით, არამედ მისთვის აზროვნების საშუალების უზრუნველყოფასაც გულისხმობს.

Grigol Robakidze University

With the right of manuscript

Luka Baramidze

Kafkaesque court as a standard of evaluation of the justice system in the context of the right to a fair trial

Educational programme: Law

**Thesis is presented for obtaining of the PhD Degree
in Law**

Abstract

**Tbilisi
2025**

Grigol Robakidze University

Scientific supervisor: Dimitry Gegenava

Doctor of Law, Professor

The dissertation is available at the library of Grigol Robakidze University, Tbilisi, Irina Enukidze №3 (David Agmashenebeli Alley 13).

Table of contents

Introduction.....	35
Review of Scientific Literature, Theoretical and Practical Context of the Research.....	39
Research Findings	47
Judgment, Scientific Novelty	51
Conclusions.....	55

Introduction

Relevance of the Topic: In recent times, the use of the term *Kafkaesque* in global judicial practice has become a notable phenomenon. In this regard, the European Court of Human Rights—based in Strasbourg—has increasingly referred to *Kafkaesque* in certain cases when interpreting the European Convention on Human Rights.

The scope of the term *Kafkaesque* is quite broad in American judicial practice. It is often used in dissenting opinions by judges as a legal reference; higher courts frequently employ the term when assessing decisions made by lower courts. Moreover, *Kafkaesque* is not merely cited but is also used in the construction of new legal principles. Legal analysts and commentators in the U.S. intentionally employ *Kafkaesque* both in federal and state-level case discussions, which is of great significance for understanding the nature of the law and its proper application in legal practice. The term is also frequently used contextually—*Kafkaesque* framing is applied not only in discussions about human rights but also more broadly to cases involving injustice.

This growing trend indicates a recognition of *Kafkaesque* as a tool for evaluating justice and suggests it could be examined through the lens of the “living instrument doctrine,” reflecting current realities. This means that *Kafkaesque* is becoming increasingly relevant in contemporary contexts, as court decisions are being evaluated not only based on rigid legal concepts but also through literary sources. Although literary sources do not hold legal authority, they symbolically and vividly represent the ambiguous and obscure procedures of legal bureaucracy. That is why both American courts and the European Court of Human Rights frequently reference Kafka in their practices.

The legal system treats Kafka’s works as a moral admonition to the judiciary rather than as binding rules, which by nature are restrictive and rigid. Standards, on the other hand, provide a more flexible framework for evaluating legitimate restrictions. A standard sets the criteria for decisions while allowing for a broader range of discretion

and choice. It is less restrictive than even the softest rule. While a rule defines initial conditions and outcomes, a standard addresses essential consideration and the range of choices. An example is the component of fairness in the *International Shoe* test, which requires courts to verify whether a state violates due process when establishing personal jurisdiction.

Research into the application of *Kafkaesque* in judicial practice reveals that the term is used in various ways. It is particularly effective as an evaluative tool of judicial systems. Its intentional application could help ensure the universal realization and irreversibility of justice principles. Notably, there is a rising trend in the use of *Kafkaesque* in case law, indicating high judicial trust and effectiveness, although this practice remains spontaneous and lacks systematic implementation. These factors have shaped the central research question of the dissertation: Can *Kafkaesque* be formally adopted as a standard for evaluating justice systems?

This study may serve as a foundation for further research on the use of *Kafkaesque* and similar literary concepts in other aspects of justice, or for the introduction of a *Kafkaesque* course into law school curricula—an initiative that could greatly aid in cultivating a commitment to justice and developing legal thinking in future legal professionals.

Chapter 1 of the dissertation discusses the conceptual dimension of *Kafkaesque* and its legal evolution; the application of the term in U.S. federal and state courts; references to *Kafkaesque* in the context of European Court of Human Rights and European Court of Justice decisions; analysis of the *Kafkaesque* court; descriptions of the nature of courts and judicial review; discussions of the nature of legal deadlines and legal protection.

Chapter 2 outlines the research methodology and results. **Chapter 3** presents the analysis and scholarly contribution. **Chapter 4** includes recommendations and the conclusion.

Objective of the Research:

To examine the effectiveness of the justice system in relation to the concept of *Kafkaesque*; to identify the functional scope of *Kafkaesque* within the system; and to assess the feasibility of adopting *Kafkaesque* as a standard for evaluating judicial systems, which may support the development of best practices in justice and expand academic research by integrating literary works as components in the development of legal skills.

Research Tasks:

- Reconstruct the legal evolution of *Kafkaesque*.
- Analyse the nature of a *Kafkaesque* court.
- Differentiate the modern concept of judicial bureaucracy.
- Clarify the essence of *Kafkaesque* judicial review.
- Analyse the nature of legal protection.
- Distinguish the role of confession as an indicator of justice.
- Analyse acquittal as a criterion for evaluating justice.

Hypothesis:

The formal recognition of *Kafkaesque* as a standard for evaluating justice systems would likely contribute to the development of better justice practices and the safeguarding of fair trial rights. The legal essence of *Kafkaesque* allows for a deconstruction of elements within the justice system to uncover their true legal meanings.

Scientific Novelty of the Research:

1. The research analyses *Kafkaesque* from a functional perspective, exploring its ambivalent nature. Kafka's representations of law, justice, bureaucracy, and authority—encompassed by the adjective *Kafkaesque*—are not merely strange or existential but embody distinct conceptualizations of law and modernity, acting in paradoxical ways. These concepts collectively form the *Kafkaesque*, through which Kafka's works provide profound insight into the complex dimensions of contemporary law.
2. The study defines *Kafkaesque* as a standard for evaluating justice systems and substantiates its effective application in practice.
3. It develops a concept of *Kafkaesque* narrative as a synthesis of fiction and criminal reality, offering a framework for analysing this reality. This goes beyond instrumental understandings of law, allowing for law to be grasped as a form of experience.

Practical Significance of the Research:

This dissertation has practical value due to its proposal for using the term *Kafkaesque* as a standard in the evaluation of justice systems by judges, analysts, and commentators. This contributes significantly to the understanding of the nature of law and its adequate application in legal practice. Notably, the term *Kafkaesque* has transcended literary criticism and has firmly established itself not only in legal literature but also in legal practice. This dissertation may be utilized in interdisciplinary courses on law and literature.

Review of Scientific Literature, Theoretical and Practical Context of the Research

When interpreting the term "Kafkaesque," some authors rely on W.H. Auden, who said of Kafka that he embodies our era just as Shakespeare and Dante embodied theirs. Kafka has become so firmly embedded in the mainstream of modern thought that today the term "Kafkaesque" is commonly used to denote impenetrable bureaucracy and to express the despair of the individual when faced with terrifying or horrific institutions. The absurdity in Kafka's works and the nature of the term "Kafkaesque" is aptly illustrated in Kafka's novel *The Trial*. It is also evident in another of his works, *The Metamorphosis*, particularly in its opening line: When Gregor Samsa awoke one morning from uneasy dreams, he found himself transformed into a monstrous insect.

One may encounter characters reminiscent of Dickens or Shakespeare in real life, but one can never truly meet Kafka's protagonists. On the other hand, one may have a Kafkaesque experience, but no one speaks of a "Dickensian" or "Shakespearean" experience in the same way. Kafka's characters are inhabitants of a distorted and paradoxical reality, marked by contradictory experiences. A key feature of Kafkaesque narrative is that there is no salvation! In this world, a person can exist only in conflict with the cruelties of fate. The protagonists face a materialized authority; sometimes they live in a never-ending legal reality, as in *The Trial*, and at other times they are sentenced to death, as in *In the Penal Colony*. These powers destroy people. According to Kafka, there is a goal, but no path toward it. The world holds much hope, but not for us humans.

Kafka's work is an open window into the misfortunes of reality. He is a realist, but he chooses the imaginary, the fictional, and the magical as a means of escaping reality. His literary universe is a fantastical allegory, but the convergences with reality in his works surpass the fictional elements—his reality outweighs his invention. Kafka unmasks reality in his utopian literary universe. He deconstructs it to reconstruct it anew. He exposes the absurdity embedded in routine

human relationships—an absurdity that no longer dominates humanity. The Kafkaesque absurdity is what unveils the illusions of modern man. Kafka's work appears enigmatic to readers and is intriguing because it resembles both the modern and postmodern condition.

On December 29, 1991, *The Times* published Ivana Edwards' article "The Essence of Kafkaesque," which conveys the nature of the Kafkaesque and explores what the adjective "Kafkaesque" truly means—and whether it is being misused or even abused, as suggested by Frederick R. Karl, author of a critical biography of Franz Kafka. This issue relates to the reaction triggered in 2016 when Han Kang was awarded the Man Booker International Prize for her novel *The Vegetarian*, in which the protagonist desires to take root and become a tree. In evaluating the book, a British publisher used the term "Kafkaesque," which sparked renewed interest in the word in dictionaries and encyclopaedias. At the same time, it raised the question of whether the term is being overused—although this very phenomenon highlights the significance of the term and its embedded meaning.

According to Karl, Kafka is the 20th-century literary figure whose name has been most firmly embedded in language. "Kafkaesque" refers to the condition of entering a surreal world where every mechanism of control that governs your behavior disintegrates, and where you are suddenly confronted with a force that shatters your understanding of the world. "You don't give up, you don't surrender, and you don't die. You fight with every tool at your disposal, but you have no chance. That is Kafkaesque." It is an adjective that represents "a symbol of our age." It is a single word that explains who we are, what we can expect, how the world works—and to understand this, you must read Kafka.

Different authors interpret the term differently, but they all underline one common trait, encapsulated by the word "nightmarish." "Kafkaesque" represents the nightmarish world of Kafka. The term has transcended the field of literature and literary studies—it has taken root not only in legal literature but also in legal practice. Moreover, it

is now used by individuals who may have never read Kafka or have long forgotten his works.

There are at least two perspectives from which to discuss the legal evolution of the term “Kafkaesque.” Both are grounded in Kafka’s legal references. One view holds that this evolution begins with literary references to Kafka’s name within legal discourse. The final stage of the Kafkaesque’s evolution lies not just in citation, but in its application in constructing new legal principles. The term is also occasionally employed for rhetorical purposes in legal arguments. It can be said that in both instances, the term is typically associated with the defence in litigation. Finally, the term “Kafkaesque” appears in dissenting judicial opinions—this last usage may be considered the term’s most strictly legal citation.

Kafka’s name was first used at the federal level in the case *United States v. Dsisist*. The defendant, Nebiyah, who did not speak English, requested a state-funded interpreter. The court denied the request on the grounds that he had posted bail, and therefore was not indigent and could afford his own legal counsel. On appeal, the convicted party argued that he had been denied legal guarantees and a fair trial. Judge Feinberg observed: The court was fully aware that conducting the trial in a language the defendant did not understand rendered the trial Kafka-like in nature.

In *United States v. Docker*, Judge Wright disagreed with the district court’s view that the trial court had not violated the defendant’s rights by refusing to disclose the probation officer’s pre-sentencing report. Judge Wright’s dissent argued that a defendant should not fall victim to a Kafkaesque secretive process.

In *E. Hughes’s Case*, the defendant’s attorney failed to convince Judge Harland that what had happened to his client was nothing other than Kafkaesque. The judge denied the motion to withdraw the client’s confession. This decision is notable for the fact that the Kafka reference came not from the court, but from the attorney arguing the case.

In *Eisel v. Secretary of Defence*, the citation serves to illustrate how judges adhere to shared values in the process of making rational decisions. The court attempted to save the plaintiff from the endless court-to-court runaround faced by Kafka's Josef K.

Conversely, in *U.S. v. Notoriani*, the situation was reversed. A government official detained the defendant at the airport, presented himself as leading a narcotics investigation, and requested permission to search the luggage. The defendant agreed, and drugs were found. The court noted that, unlike Josef K., Notoriani was fully aware of the nature of the procedure against him. The decision went against the defendant.

References to Kafka and the term "Kafkaesque" are frequently used by analysts and commentators when discussing both federal and state-level legal cases. This has significant implications for understanding the nature of law and its proper application in legal practice. This genre of Kafkaesque use may be called contextual.

Benjamin Davis, a legal commentator at the University of Toledo College of Law, wrote that when Khaled El-Masri was denied the right to appeal his rendition to another country based on the state secrets doctrine, the court stripped him of all legal remedies—just like Josef K. in *The Trial*. One example of the Kafkaesque in legal commentary is its usage in the context of *Bowles v. Russell*. One commentator called it the most Kafkaesque decision of the Supreme Court.

This case, discussed by Michael Dorf, professor at Cornell Law School, dealt with one of the most painful legal issues: deadlines—frequently cloaked in Kafkaesque reasoning. The Supreme Court ruled that the federal appellate court lacked jurisdiction to review a *habeas corpus* petition filed two days late, even though the petition had been submitted one day before a federal judge (mistakenly) told the petitioner that the filing deadline had been met. As a result, Keith Bowles lost his final opportunity to appeal a claim that could have meant the difference between 15 years of imprisonment and life without parole.

As the author of the commentary claims, no legal system operates without deadlines, and sometimes the violation of such deadlines results in an inevitable injustice in the execution of justice. However, in the above-mentioned case, the majority opinion was written by Justice Clarence Thomas, who made every effort to avoid the creation of new law. According to the author, this opinion represents a “reductio ad absurdum” of legal formalism and is unequivocally Kafkaesque.

In *Bowles v. Russell*, the court applied Rule 4 of the Federal Rules of Appellate Procedure, which allows a court to extend the appeal deadline by 14 days. District Court Judge Donald Nugent granted Bowles’ motion to reopen the appeal period. Bowles filed his appeal on February 26, but Judge Nugent had made a mistake. He should have listed February 24 as the deadline for Bowles. The two-day delay was due to Judge Nugent’s error. Nevertheless, Judge Nugent treated the appeal as timely filed. However, the U.S. Court of Appeals for the Sixth Circuit rejected Judge Nugent’s decision and ordered that Bowles’ appeal be dismissed without evaluating his arguments.

Judge Thomas explained the decision as follows: it is necessary to distinguish between two types of deadlines. One type is those set by judicial rules, which ensure the proper functioning of the courts. Courts have discretion to determine or modify such deadlines. But different are the deadlines established in statutory law enacted by Congress. These deadlines define the jurisdiction of the courts. Judge Thomas wrote, and the Court affirmed, that courts do not have the authority to alter these statutory deadlines.

According to the commentator, the facts and circumstances of Bowles’ case resemble the chilling allegory in the penultimate chapter of Franz Kafka’s dark novel *The Trial*, depicting a deranged bureaucratic state. In the novel, the protagonist K. is accused by the court through mysterious procedures of an unnamed crime. When K. encounters the prison chaplain, the latter explains to him that he was naïve in his approach to the law.

The division of the justice system into federal and state levels creates a hierarchical structure that raises the hope that Kafkaesque nightmares occurring in individual state systems will be corrected at the federal level. However, the analysis of the discussed cases shows that this is either not happening or, if it does, it lacks a systematic character. Nevertheless, it can be said that references to Kafka in relation to decisions made at the federal level of the U.S. judiciary contribute to the establishment of “Kafkaesque” as a standard of justice. This view is supported by the definition of “Kafkaesque” that is recognized in legal discourse.

Kafka is frequently cited by courts in Washington, New York, and Chicago. However, experts point out with concern that Kafka has many followers in the courts of the Golden State—California. Particularly telling is the dynamic of Kafka citations in the early 21st century. By the start of the 21st century, the most prolific in citing Kafka was the California Court of Appeals—with 25 citations by 20 different judges. Second was the Connecticut Court of Appeals with 12 citations. Third was the Appellate Division of the New York Supreme Court with 20 citations. Among state supreme courts, the District of Columbia Court was first, with 15 citations by 8 judges. It was followed by the Northern District of Illinois with 10 citations by 6 judges, and the Bankruptcy Court of the Northern District of Illinois with 7 citations by only 3 judges. Among districts, the leader was the District of Columbia with 17 citations by 12 judges.

In the 1960s, Kafka's name appeared only three times in U.S. courts. In the 1970s, U.S. courts cited Kafka 42 times. In the 1980s, this number tripled, with 142 citations. In the 1990s, this trend further intensified, with 161 citations. By January 1, 2000, Kafka had been cited 85 times in U.S. court opinions.

Justice Kennedy of the U.S. Supreme Court has said that every lawyer should read Kafka's *The Trial* to understand how clients perceive justice. Kafka's name has become deeply ingrained in public consciousness, and judges often quote excerpts from his works. Kafka did not directly influence U.S. courts—his first citation came nearly 40

years after his death. A reference to Kafka where he is not directly cited by the court but rather mentioned in an argument or summary represents a unique genre of citation. Kafka is cited in two forms: “Kafka-like” and “Kafkaesque.” The latter is more commonly used. The first legal opinion in the U.S. to cite Kafka was in 1963. In subsequent years, Kafka’s citations increased rapidly and continue to rise. U.S. judges exhibit particular sensitivity and creativity when citing Kafka—often prompted by the harrowing real-life cases they review.

On the other hand, the European Court of Human Rights (ECHR)—a Strasbourg-based international court interpreting the European Convention on Human Rights—sometimes uses Kafkaesque as a standard of interpretation. This not only points to the growing trend of adopting Kafkaesque as a justice standard but also shows that “Kafkaesque” may be considered in the context of the “living instrument” doctrine, which interprets legal matters in light of contemporary circumstances rather than the original intent of the framers.

Regarding the European Court of Justice, the so-called *Kadi* case is particularly paradigmatic in terms of the use of “Kafkaesque.” The decision made by the ECHR in the *Kadi* case (2008) was heavily criticized. Critics claimed the court demonstrated loyalty to a nationalist tradition. The court acquitted *Kadi* because the accusations against him could not be substantiated, but it upheld the sanctions imposed on him, including the freezing of his assets. The reason given was that the court could not guarantee effective legal protection for *Kadi*.

The *Kadi* case is generally viewed as an institutional conflict that turned the claimant into a victim of Kafkaesque justice. It also helped highlight structural contradictions characteristic of judicial systems. The case is not only significant from various internal doctrinal perspectives but also offers insight into the nature of law itself. The *Kadi* saga illustrates the legal system’s ability to produce just outcomes under unjust laws and reveals the perception of law as unknowable and inaccessible. It raises questions about the law as a social artifact. People

who do not have access to the inner workings of the legal system naturally want to understand how it operates.

Unlike American and British courts, the ECHR did not explicitly refer to Kafka or *The Trial* in the Kadi decision. Although literary sources lack legal force, they vividly and symbolically represent the opaque procedures of bureaucratic justice—something fundamentally opposed to the principles upon which law is based. Still, the ECHR has cited Kafka, often as a moral reminder for the judiciary. This resembles the *Perry Mason* courtroom TV series, where a charismatic attorney uses legal procedures in favour of those unjustly accused by unfair laws.

There are two Kadi cases—*Kadi I* and *Kadi II*. The resolution of *Kadi II* by the ECHR Grand Chamber can be seen as a sort of “Disneyfication” of Kafka’s *The Trial*. But *Kadi* is more than a happy ending. It shows how Kafka’s work helps us understand legal realities. While the *Kadi* case and *The Trial* share many similarities, contrasting conclusions can also be drawn. Kafka’s artistic descriptions emphasize how law is experienced by those who lack the privilege of understanding its inner workings. Legal theorists often overlook this aspect until it becomes evident in real-life cases like *Kadi*.

Two key points arise from the *Kadi* case: first, that the legal system has an internal ability to “redeem” itself in complex situations; and second, that it becomes clear how incomprehensible and inaccessible law can be to those who must obey it. Law regulates behaviour both *ex ante*, by establishing standards, and *ex post*, through court decisions. The law is felt as described in Kafka’s *The Trial*, and in real life, it manifests in cases like *Kadi*.

Through its decision in the *Kadi* case, the ECHR addressed both substantive and procedural issues in legal theory, constitutional law, and international law. The *Kadi* saga demonstrated how external legal norms can be “internalized” within the European legal space and how the EU’s autonomous legal system is shaped. This became a precondition for intervention in a sensitive legal matter like *Kadi*. The

case is important precisely because of the legal implications it has generated.

Although the term “Kafkaesque” is widely used, it is, of course, not a legal instrument whose application is mandatory in courts or legal discourse. U.S. courts at both federal and state levels demonstrate considerable diligence in using the term “Kafkaesque”—which cannot be said of European national courts. However, the term is not infrequently employed in European court contexts, particularly when critically evaluating national court decisions. Additionally, the term is used in the context of decisions by national courts. This contextual application may even represent a separate genre of Kafkaesque usage. Such practice is typically employed by non-legal analysts. Legal literature also notes that references to Kafka and *The Trial* are more prevalent in American and British legal thought—something supported by the following example from British jurisprudence...

Research Findings

Kafka depicts the irrationality of the legal system. Although, according to his protagonist K., the judicial system should be honest, predictable, and rational, he personally experienced its irrationality, arbitrariness, and incomprehensibility. The process of decision-making by a judge should be based on shared values of rational choice. The legal system must allow individual judges to demonstrate their commitment to rational decision-making and reasoning in their judgments.

It is noteworthy that nearly all explicit sources referenced in legal thinking are traditional legal sources—i.e., cases, statutes, and secondary materials. Occasionally, non-traditional sources, such as fiction, are used. Modern judges can see themselves reflected in the fictional legal procedures of *The Trial*. On the other hand, *The Trial* or any other of Kafka’s works concerning legal themes, as fictional

creations, cannot serve as legal precedents or as foundations for legal decisions.

Clearly, the court process is a form of service—this is implied in the term “case adjudication,” which suggests that the court serves its clients. Naturally, this service implies the existence of bureaucracy—specifically judicial bureaucracy. However, talking about judicial bureaucracy does not equate to labeling the court as a “bureaucratic court.” Rather, the point is to emphasize that excessive bureaucracy disrupts the court’s functionality and renders its service dysfunctional. Kafka’s image of a bureaucratic court as a standard of justice highlights that the court should be rationally bureaucratic—not bureaucratically dysfunctional.

It is notable that this process is described using economic terms such as “product” and “service,” though these are given legal significance. The assumption here is that legal products or legal services can be assessed using two main criteria: conformity with expectations and the gap between anticipated outcomes and user expectations. One method involves the use of predetermined indicators—meaning the legal service is evaluated based on how well its attributes match those indicators. In this context, “conformity” is a term of substantial significance. At the same time, the method is also a means of achieving a particular goal. Thus, the quality of legal services is assessed within the framework of the means-and-ends relationship.

Accordingly, the objective of this paper is to explore the extent to which the right to a fair trial is ensured, viewed as the ultimate goal of legal services. Judicial bureaucracy can be considered one of the indicators for evaluating the quality of justice. This approach implies that progress in the justice system involves a reduction—not an increase—in bureaucratization. This trend is driven by the overall movement toward greater rationalization of judicial processes.

At the same time, the integration of modern technologies into the justice system is essential. Technology can enhance the efficiency and transparency of court proceedings and make justice more accessible to individuals. The term “electronic justice” encompasses a wide array of initiatives, including: the use of email, online filing of claims, access to case information (including precedent), video hearings, videoconferencing, online monitoring of case progression, and electronic access to information by judges or other decision-makers.

Thus, the right to a fair trial is not an end in itself—it is a means to achieve good justice. Also crucial is the requirement for transparency in the court system, which serves as a visual manifestation of justice. A court, by itself, is neither just nor unjust. While this discussion centers on procedural justice, it is fair to say that the court acquires these characteristics only when law interacts with morality. In discourse about the judiciary, notable terms include “the essence of the court,” which refers to its fundamental nature. The duties of the court arise from this essence. Other important concepts include the notion of the court, its components, and the substantive significance of a tribunal. The court’s nature must be that it is just. Emphasizing the justness of the court acknowledges that it can also be unjust. On the other hand, justice—and by extension a fair court—is a complex phenomenon. One may say that a court is what the law says it is. The essence of the court is expressed in its substantive characteristics—*independence* and *impartiality*. “Substantive” here means that which forms the foundation of the court.

Furthermore, the essence, character, and nature of the court are significantly shaped by the essence of human rights. The nature of the court is revealed in its relationship to human rights. This relationship is of paramount importance—without it, what exists is not a court but something else entirely. However, there are both absolute and relative approaches, and it is precisely these that determine whether rights may be restricted. According to Article 6, §1 of the European Convention on Human Rights, the relationship between means and ends is the

applicable framework. The key issue is whether the means employed are proportionate to the goal pursued.

One must also consider that on the one hand, there is a trend toward expanding judicial discretion, while on the other, judicial self-restraint is recommended. Both tendencies are present in the judicial practices of the European Union and at the national level. It can be said that the quality of justice depends on the balance between these two tendencies.

It is known that the European Court of Justice exercises control over common acts of international and security policy. However, two circumstances must be taken into account: first, the limitation of its “exceptionalism”; second, the institutional merger of EU structures following the Lisbon Treaty, which led to a degree of judicial self-restraint.

Judicial independence first and foremost implies freedom— independence from the other branches of government. On one hand, judicial independence is shaped by the negative conception of freedom; on the other hand, it is also viewed as a prerequisite for internal freedom.

Judgment, Scientific Novelty

The primary interest of this paper is not the genesis or origin of the term "Kafkaesque," but rather its functional application. The term "Kafkaesque" is not unambiguous—especially when it comes to its application in legal situations and its usage in legal practice. This very ambiguity defines the value of the term "Kafkaesque." From a legal perspective, the term involves understanding how its elements apply to specific legal situations. Kafka's ideas about law and justice, bureaucracy and authority—ideas encapsulated in the adjective "Kafkaesque"—are not merely strange notions or profound theological or existential thoughts; they embody specific concepts of law and justice. These concepts operate paradoxically. Their totality constitutes what is "Kafkaesque," a lens through which Kafka's works offer deep insights into the complex facets of modern law. Thus, it can be said that *The Trial* diagnoses the modern condition of law and justice, while *The Castle* proposes a kind of therapy. Kafka's writings take us beyond an instrumental understanding of law (as developed in various schools of legal positivism) and enable us to perceive law as a form of experience.

Based on the term "Kafkaesque," the expression "Kafkaesque universe" has emerged, in which Kafka's protagonists inhabit a distorted and paradoxical reality. Sometimes they find themselves trapped in an endless legal reality, as in *The Trial*. At other times, their fate is death through torture, as in *In the Penal Colony*. Kafka's characters confront a corrupt legal system. The Kafkaesque narrative is a fiction that merges with reality—criminal and legal reality. From a functional standpoint, the term and concept of the "Kafkaesque" serves to analyze this very reality. Walter Benjamin writes that in Kafka's works, the law exists in codes, but remains secret. He also states that, according to Kafka's narrative, a person is at the mercy of an impenetrable bureaucratic apparatus, operated by institutions that correspond neither to themselves nor to the individuals they manipulate.

You don't have to be a lawyer to understand the suffering of Josef K., whose experience is depicted in the Kafkaesque narrative—a blend of fiction and reality. The “Kafkaesque” is not only of interest to legal scholars, but to anyone who wishes to peer through Kafka's window into the vague, obscure horizon he portrays. In short, Kafka's literature is imbued with legal concerns. No other writer of fantastical literature has had as much to say about law and justice as Kafka, who was himself a lawyer. His major novel, *The Trial*, begins with the protagonist Josef K.'s arrest and ends one year later with his execution.

Kafka used law as the matrix for his literature, as it was a field he knew intimately. He observed everything through the character's window of experience, and this window is none other than law as experience. The criminal procedure of the Austro-Hungarian Empire was an inquisitorial investigation process consisting of two phases: preliminary investigation and the actual trial. The process began with a charge, which might be unknown to the accused. The investigative judge had broad powers. The accused might not be informed of the investigation's results until the charges were formally confirmed. The preliminary investigation was sometimes necessary to extract a confession, which inevitably led to conviction at trial.

Kafka was well-versed in both canon and Roman law. He referred to the latter as "abominable." As for canon law, Kafka's knowledge of its doctrines is clearly reflected in the parable "Before the Law." In this chapter of *The Trial*, Kafka intentionally capitalizes the word "Law," emphasizing its inaccessible and mystical status. According to the "Kafkaesque," the law has no inherent content. The conclusion drawn is that law—both in Kafka and in reality—is empty and exists only due to its paradoxes and reifications. This gives something without real form or substance a "phantom objectivity," thanks to its highly formalized and bureaucratic structure. Thus, the law is reduced to its outcome—that is, the judgment—and it has no content until it is rendered as such.

Kafka writes about a law that manifests in the experiences of those who submit to it, yet lack knowledge of its content. To an outside observer, it appears illogical and inaccessible. This kind of conceptual emptiness is at the heart of the deconstructive method. Law's content has become both fragmented and more complex, having become a tool for regulating the technocratic world. While this movement promised better law, it has actually increased the inaccessibility of legal knowledge—an experience Josef K. and all external observers face.

This issue is deeply linked to the right to a fair trial. Article 42 of Georgia's Constitution is the central provision regulating the right to a fair trial, providing essential legal and procedural safeguards. In conjunction with Articles 18 and 40 of the Constitution—both of which also enshrine significant procedural rights—this forms a comprehensive body of constitutionally guaranteed judicial protections. The right to a fair trial is a fundamental European element of the legal state. Georgia's Constitutional Court considers it a key part of the "architecture of checks and balances" among branches of government. Similarly, judicial rights are guaranteed by Articles 5, 6, and 7 of the European Convention on Human Rights and its Protocol No. 7, as well as by Article 14, paragraphs 1–3 of the International Covenant on Civil and Political Rights, and Article 8 of the American Convention on Human Rights.

On the other hand, the "bureaucratic silence" in which justice dies may be found not only in the national courts of EU member states but also in the judicial systems of non-EU countries. This is evident in cases where Italian national courts submit questions to the European Court of Justice.

There is an ongoing discourse regarding the ambiguity of the concept of a fair trial, which gives judges significant discretion. The European guide to access to justice outlines concepts such as limitations to judicial access, duration of proceedings, and criteria for determining the reasonableness of such duration. Understandably, there is a

perception that such limitations may be linked to bureaucracy—the same goes for prolonged procedures. Ultimately, this can lead to a violation of the right to a fair trial. Bureaucratic silence—the quiet in which justice dies—somehow resembles the bureaucratic atmosphere of Kafka's courts.

There are alternative visions of the future of judicial bureaucracies. The timelines of decisions are largely influenced by judges' workloads, which depend not only on the number of cases but also on their complexity. Retrospective empirical studies have shown that the time required to resolve a case—as the dependent variable—is linked to certain substantive and procedural attributes of the case, as independent variables. Thus, it is possible to develop algorithm-based forecasting models, which would allow for a system to measure and allocate judicial workload.

It is worth noting that no precise definition of “good justice” exists. The concept of quality assessment in the judiciary remains a topic of intense debate across Europe. Summarizing differing positions is impossible, since the concept still relies on general approaches about what constitutes good justice. There is a danger of addressing the issue too quickly through a set of indicators that focus only on specific aspects of the judiciary.

On the other hand, Kafka portrays the court ironically as a power instance—hidden and incomprehensible. Yet, Michel Foucault argues that in the modern era, legal systems can no longer codify power. Kafka's court is devoid of both logic and material representation. Foucault believes modern disciplinary power also lacks these traits. Meanwhile, guilt is, at least in part, rooted in judicial methodology, not in religion or metaphysics. Accordingly, the messenger tells Josef K.: "We do not conduct futile trials here." Significantly, *The Trial* captures the reality of preordained judgment: within the subject lies guilt, and only afterward do the proofs follow. Analogous to

mathematics, the decision resembles an algebraic expression—the answer is known first, and it is then justified by the evidence.

Some argue that Kafka's characters, though tied to illusory centers like the Castle or the Court, seek beyond those centers. Foucault searches for "normalizing power"—a form of power visible to theory, which once decapitated the king, i.e., ended the sovereign perspective of power. Kafka does not hide what model of power underlies his work. In this sense, the interpretations of Huld and Titorelli are especially significant.

Conclusions

The demand for transparency in the judiciary is crucial, as it represents a marker through which the visualization of justice becomes possible. The court itself is neither just nor unjust — what is implied here is procedural justice.

Kafkaesque justice treats the human being as an inanimate object. The individual is entirely in the hands of the judiciary, which forces them to focus solely on the trial. This process consumes the person's essence and renders them a victim of meaningless procedures. One cannot escape the all-knowing and all-encompassing power of the court and is therefore doomed to destruction. This represents a dehumanized system. However, by depicting this system, Kafka points out what justice should *not* look like. Through this depiction, he opens a new perspective on the true nature of judicial proceedings, which reveals a more humane dimension of law.

Today, the law operates solely on a code of truth and falsehood and can only understand itself through the falsifying constructs of its own reality. The "original sin" of the legal system is not only that it harms legal subjects through violence, but that even in its best (and most self-critical) moments, it still does harm. Kafkaesque justice is multilayered and multifaceted, which is why it is important to distinguish between the narrow and broad understandings of "process."

The broad interpretation sees human life itself as a continuous legal process. Everyday life is filled with phenomena that resemble legal procedures — a pattern Kafka calls “metamorphosis.” In Kafka’s view, the legal system produces crime instead of merely discovering it. In this paradoxical and absurd twist, the system generates the very wrongdoing it is meant to prosecute.

In legal discourse, the term “trial” is often paired with the adjective “fair.” This concept is neither metaphorical nor metaphysical, but rooted in concrete legal criteria that are clearly assessable. The focus is not on abstract judicial proceedings but on rational, public, and fair trials — a right guaranteed to every individual.

In *The Trial*, Kafka’s protagonist Josef K. does not perish because he lacks access to his case files. In fact, no formal charges are ever brought against him, and no hearing takes place. The trial neither begins nor ends — it is as fragmented as the novel itself. Josef K. is denied the right to a fair trial, and all core principles of due process are violated. The case materials are virtually non-existent, and those that do exist are only verbal. This raises the impression that the case files are irrelevant — both in themselves and in understanding the essence of the trial.

Kafka paints a nightmarish picture, showing us what a trial should *not* be. In the Kafkaesque court, no case is ever properly initiated — or if it is, it becomes indefinitely prolonged in a fictional domain, in the imagination of the actors involved. The delays in the proceedings are Kafkaesque in the sense of being fundamentally absurd, rejecting the notion of a trial concluded within a reasonable timeframe.

Moreover, considering that *The Trial* as a literary work is unfinished, Kafka’s portrayal of judicial proceedings becomes symbolically endless.

Recommendations

Using the “Kafkaesque” as a standard for evaluating justice systems can contribute to the development of best practices and expand scholarly research. Literary works like Kafka’s may serve as integral tools in developing professional legal skills.

Kafka exposes the flaws of a corrupted system of legal protection and emphasizes the need for a system where individuals are not forced to defend themselves due to the system’s own failures. The Kafkaesque judiciary, as a negative standard, not only illustrates what justice should not be, but also reveals what it *ought* to be.

It is appropriate to consider the defence as part of the “institute for the protection of justice,” and the prosecution must bear the responsibility of impartial objectivity, even to the point of dismissing charges.

It must be acknowledged that, on the one hand, there is judicial discretion and a tendency to expand it; on the other hand, there is a growing demand for judicial self-restraint. Both tendencies are evident in the justice systems of the European Union and on the national level. The quality of justice depends on maintaining a balance between these two directions.

The accused must never be turned into a victim — their so-called *victimization* must be avoided. At the same time, victims’ rights must be respected and protected under modern legal discourse.

The right to a fair trial must include the accused’s right to be informed and to express their views regarding all evidence submitted to the court for the purpose of influencing its decision. The accused must also have sufficient time to review evidence and the right to present evidence themselves.

It is essential to create legal conditions in which the representative of the accused (or suspect), and through them the accused themselves, can fully understand the substance of the proceedings. It is not enough to merely know the facts — understanding the process requires an act

of reasoning. In this sense, the process should be understood as the unity of the general and the specific. Therefore, access to case materials must involve not only the provision of factual and general information, but also the facilitation of intellectual engagement with the meaning of the proceedings